Kemalettin Tuğcu

GARİP EMİNE

Kurtuluş
Yayınları

Çocuk Romanları 34

KEMALETTİN TUĞCU

Garip Emine

Kurtuluş Yayınları
Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, 122 Tel: 29 48 27 – 29 38 08

Garip Emine

GARİP EMİNE derlerdi ona. Nasıl demesinler! Anası onu doğururken ölmüştü. Babası yok yoksul değildi, tarlası, malı, bağı vardı. Kalktı taze bir kız daha aldı. Konu komşudan

— Daha bu garibin anasının kefeni solmadı, ne diye evlendin?

Diyenlere

— Emineye kim bakacak? demişti.

Yeni gelin kocasının ölmüş olan eşinin bıraktığı öksüze bakar mı? Esma da bakmamıştı. Emine daha bir garip olmuş, komşuların elinde kalmıştı.

Esma kendisine darılanlara :

— Elin ardında kalan sıska kızına bir ben mi ba kacağım, diyordu. Anası ne ki kızı ne olacak? Geberirse gebersin.

Bunu Emine'nin babasına da anlatmışlardı ama o:

— Esma öyle laf dimez, diyordu. Düşmanlığınızdan ediyonuz.

Ağlayıp ağlayıp kapı eşiklerinde uyuyakalan Emine'nin durumu herkese dokunuyordu. Sonunda Kadir de anladı ki Esma Emine'nin ölüp gittiğini ister. O zaman dul ve ihtiyar bir kadın olan Gülsüm Ana'ya bir inekle beraber Emine'yi verdi

— Gülsüm ana, dedi. Sen bu kızı besle, sevabına bakıver, sana bir de sütlü inek veriyorum. Harmandan harmana otunu yemini getirirler. Sen de sebeplenirsin.

Yoksul kadın netsin! İneği de, Emine'yi de aldı. Eh

gün görmüş, başından türlü olay geçmiş, doğurmuş dokumuş, kocası şehit olmuş, çocukları dağılmış bir kadındı. Gücü yettiğince şuna buna yardım eder, aza kanar, çoğu aramazdı.

Gülsüm Ana Kadir'e

— Oğul, dedi. Duyarım ki malını, tarlanı bir adama teslim edip büyük şehre varacakmışsın. Senin işine karışmam, emme unutma ki bir kişi işinin, malının başında olmadı mı ne o işten hayır gelir, ne de maldan. Vardığın yerden tez gel. Güvenme şuna buna.

Sen öyle mi dedin? Kadir Esma'yı alıp, paraları koynuna koltuğuna koyup bir gidiş gitti, gayri onların yüzünü gören olmadı. Emine dört beş yaşına varmadan Kadir'in ne tarlası kaldı, ne bağı, ne de malı.

Kadir'in malı deniz, yemeyen domuz deyip kıyısından köşesinden yağma etmeğe başladılar. Gelen çaldı. Malları dağda canavar yedi, ekini sel aldı, bağa arı dadanıp üzümleri tüm yedi dediler. Gülsüm Ana'nın dedikleri bir bir çıktı. İçine elvermedi, öğretmene varıp iki üç kez mektup yazdırdı. Ne Kadir geldi, ne de cevap.

Şehre varanlar anlattılar. Gayri Kadir Ağa bir kötülemiş, bir kötülemiş 'i sormayın. Eline on para ver. Kocası top gibi gürlerken boynuna altınlar sıralayan Esma bakmış ki gayri bu adamdan hayır yok, girmiş bir apartmana, el kapısında çalışmaya başlamış. El kapısı derlerse büyük şehirlerde iş gören kadın yoktur. Herkes hizmetçi diye aranır durur.

Esma böyle bir eli yağda bir eli balda kendini sıkmadan çalışır, para kazanırken, varlığını yitiren Kadir aç, açık kalır, hastaneye düşer, orada ölüp gider. Ardından acıyan olmadı derler ama sevinen de pek olmadı.

Kala kala bir boş ev kalmıştır Garip Emine'ye. Ağa evidir. Kiremit döşelidir damı. Gelgelelim yerdeki

taban halısına kadar Esma alıp gittiği için ev farelere kalmıştır.

Gülsüm Ana, gücü yettiğince süpürür, siler, geçer bu eve. İneği de alır ahıra. Bahçeye emek verir, kasımda ağaçların diplerini eşer, zararlı otları ayıklar, kabaktı, ıspanaktı eker, komşulara satar.

Kadir'in babasından kalma ulu dut ağacı vardır ki, gözler görmemiş. Onu doruğuna kadar çıkıp teperler, bir dut yağmurudur yağar aşağıya. Konu komşu doyar.

Gel gelelim armutlara taş atanlara Gülsüm Ana kızar, beddua eder

— Pazara yollayıp sattıracağım da bu yetim Emine yiyecek. Taş atanların eli kırılsın, yiyenlerin boğazında kalsın der.

Olacak bu ya, duvarın gerisinden taş, sopa savuranlardan birinin bileğine taş düşer. Yere düşen bir armudu kapıp ağzına tıkan bir oğlanın armut boğazına tıkanır. Soluğu kesilen oğlan kızarır, morarır, bereket okul öğretmeni bu armudu dışarıya alır.

İşte bundan sonra Kadir'in babasından kalan ve artık yalnızca Emine'nin olan evin yemişlerine dokunan olmadı. Yine bu olaydan sonra Emine'ye kuşkulu olarak bakıyorlardı.

Ama aslında Emine herkes gibi küçük bir kızcağızdı. Gülsüm Ana yedi yaşına doğru onu elinden tutarak okula götürdü. Öğretmene :

— Bu garibi de okut, dedi. Benim bir ayağım çukurda. Belki okur, yazarsa kendisini kurtarır.

Öğretmen Emine'yi hoşnutlukla okula aldı. Onunla ayrıca uğraşır, ona emek verirdi. Kızın da verilen emeği inkâr eden bir durumu yoktu. Bir yıl içinde okuyup yazmayı bir iyice öğrenmiş, ufak tarafından hesap yapmaya başlamıştı.

Bu hali için komşular :

— Öksüzün şeytanı çok olur, diyorlardı. Bu garip

— Bu garibi de okut, dedi. Benim bir ayağım çukurda.

Emine de şeytan gibi. Analı babalı çocuklar daha okumayı söktüremeden o yazmaya başladı.

Gülsüm Ana kızı okula götürüyor, yine gidip alıyordu. İyice ihtiyardı gayrı. Ama yine de yaz, kış demeden bu işi yapıyordu.

İneğin ölüp gitmesi, ardında bir buzağı bırakması yeme içmeyi biraz güçleştirdi. Bu hayvanın ölümüne Kadir'in ölümünden çok yandılar. Bir kocakarı bu öksüz, yetim kıza ne ile bakacak? Belli bir geliri yok. Konu komşu ancak kendi yağlarıyla kendileri kavruluyorlar.

Gülsüm Ana buzağıyı sattı. Ucun ucun parayı harcayıp kışı atlatmağa çalıştı. Yaz başında iki evlik kadar olan bahçeyi zor topuz belleyip köyde aranan sebzelerden ekti. Bir yana da patates ocakları açtı. Patates kabuklarını bu ocaklara gömdü.

Onu çukurun başında gözleri dolu dolu gören komşuları sordular :

— Gülsüm Ana, ayaklarını çukura sallandırmışsın, ne idersin orada?

Gülsüm Ana hazır cevap bir kadındı

— Ne ideyim, demişti. Zati bir ayağım çukurda. Bu yılı atlatırsam ne eyi. Çukur eştim ki patates ekeyim.

— Ana bu toprakta patates olur mu?

— Toprak değil mi, hepsinde olur.

O yıl geçti. Ertesi yıl iki göz evini, az buçuk bahçesiyle beraber sattı. Azar azar parasını yiyeceğe veriyordu. Derdi günü Garip Emine'yi köy çocuklarından aşağı etmemek, yedirmek, giydirmekti.

Yazın bol bol dut yiyen komşular, evlerinde iyice bir yemek pişti mi hemen kapıya varır

— Gülsüm Ana, derlerdi. Bak mantı yaptıydık, Emine ile sen de seversin.

Gülsüm Ana dua ederdi. Almamazlık etmezdi. Çünkü bu kadınların çoğu Emine'yi emzirmişlerdi.

Emzirdikçe de, ne hikmetse, sütleri artar, çocuğun ağzında bereket olduğuna inanırlardı.

Bebesini kucağına almış, ama sütü gelmemiş olan bir kadına, bir taze geline Yetim Emine'yi vermişler

— Hele sen şu garibi doyurmaya niyet et, sütün bak nasıl gelir!

Demişlerdi. Olacak bu ya. Gelin çocuğu kucağına almış

— Em garip Emine, Em! Demiş.

Emine bulaşmış emmeye. İki çeker, bir yutarmış. Doyunca memeyi bırakıp gelinin yüzüne gülmüş. Gayri gelin deli divane olmuş Garip Emine için. İşte şimdi o, onun gibi başka komşular da Emine'ye biraz karışık gözle bakıyorlardı. Yani, bu çocuk periliydi, ama perileri iyi perilerdendi. Hem çocuğu korur, hem çocuğu koruyanlara kısmet açarlardı.

Bütün bunlar Garip Emine için ortaya çıkan söylentilerdi. Hiç kimse bütün söylentilere inanmazdı. Ama yine de bu konuda çekişmekten çekinir, olmayacak şeyleri kabul etmiş görünürlerdi. Zaten söylentilerin çoğu Gülsüm Ana'dan çıkıyordu.

Bir akşam kahırlı kahırlı düşünür, «ben bu yetime ne yedireceğim, bu akşam, aç mı yatırayım.», derken kız sormuş :

— Nine, sen ne düşünüyorsun?

— Kızım, demiş. Elde avuçta birşey kalmadı. Bu akşam sen de açsın, ben de. İki su bir ekmek yerini tutar, derler. Su içelim de yatalım. Yarına Allah kerim.

Kız bir düşünür ve :

— Nine, der. Daha yemek vakti olmadı.

— Yemek vakti olmadı ama olacak.

— O zamana kadar Allah bir yerden bize azık yollar.

— Kim yollayacak a yavrum. Kapıyı çalıp el açamayız ya!

— Allah kimseyi aç komaz Nine.

Emine bu sözü deyiverdiği sırada kapı güm güm vurulur. Akşam karanlığında kim geldi ki diye Gülsüm Ana kapıya çıkar, bakar ki bir komşu. Elinde bir bakraç, bir de büyük ve üstü örtülü tabak.

— Güssüm Ana, der. Sensiz boğazımızdan geçmedi. Börek yapmıştık. Siz de tadın. Bakraçta da ayran var.

Böreği yerler, ayranı içerler. Hem ayrandan, hem de börekten artar, Gülsüm Ana şaşar kalır. Kendi kendine «Töbe olsun, bu kız ermiş,» der.

Garip Emine kara kuru, sessiz bir kızken okula başladıktan sonra serpilmeye başlar. Rengi açılır, gözleri büyük büyük, parlak parlak bakar, sesine bir tatlılık gelir.

İkinci yıl Gülsüm Ana'sız gider okula. Giderken çarşıdan geçer. Köy dedikse öyle beş on kerpiç evle bir muhtar odası, bilemedin bir de ihtiyarların toplandığı üstüne hasır sapları kapatılmış çardaktan ibaret değil. Bu köyün bakkalı var, ekmek satan dükkânı var, hayvan yemi satan ardiyesi, nalbandı, demircisi var. Kasabaya da bir posta arabası işler. Mektup getirir, mektup götürür, köyün malıdır. Ismarlanan şeyleri alıp gelir.

İşte Garip Emine bu çarşıdan geçerken dükkânlarını açanlar ona seslenir :

— Emine Abla, selam sabah yok mu? derler.

Emine hemen :

— Hayırlı işler Musa Dayı, hayırlı işler Murat Amca, der.

Emine hayırlı işler dediyse o adamın o gün işi hayırlı gider. Çok satış yapar, yüzü güler.

Derler ki geçen yıl, harmandan önce rüyasında bir fırtına, bir yağmur görür. Uyanıp Gülsüm Ana'ya anlatır.

— Nine tüm dünya karardı, gökten bir su boşandı ne mal bıraktı, ne insan, ne de ağaç, Köylü çığrışıp

dururdu. Çocukları mı kurtarsınlar, yoksa kendi canlarını mı, yoksa ekinlerini mi?

Emine rüyanın etkisi altında korkudan titremiş. Gülsüm ana dayanamamış, varmış muhtarın yanına, böyle böyle diye anlatmış. Ardından

— Muhtar, demiş. Bu Emine'ye çok şey malum olur. Sen gel köylüye söyle, ekini kaldırsınlar.

Muhtar kaşlarını çatar

— Canım Gülsüm Ana, çocuk sözüyle ekin kalkarmı?

Gülsüm Ana

— Benden günah gitti, der. Gayri sen bilirsin.

Muhtar düşünür, taşınır, içine bir kuşku düşer. Bakar batı tarafında kara kara bulutlar var. Gelip geçici bulutlardır ama ya bir dolu ile karışık yağmur başlarsa?

Muhtar köylülere haber verir, bir çoğu

— Korkulu rüya görmektense uyanık yatması hayırlıdır.

Deyip orağa, tırpana yapışan tarlasına koşar. Millete bir gayret gelir, karı, kızan, ihtiyar, genç, dağ taş ekin yığarlar harman yerine. Üç gün sürer bu çaba. Havada da bir sıkıntı başlar ki, görülmemiş.

Sen harman edeceksin, ben edeceğim, diye yaba yabaya kavgalar da olur. Sözün kısası ekinin danesi çuvallanır, anbarlara, silolara taşınır. Sıra samana gelir ama yağmur da biner tepelerine. Hem nasıl yağmur! Garip Emine'nin dediği gibi dolu karışık bir yağmur ki, köyün ihtiyarları böylesini görmemiş.

Gece vakti köpekler ürür, danalar, inekler böğürür, millet siner evlere. Ha dam göçtü, ha göçecek. Uyumaz kimse. Hava açınca millet olup biteni görmeye gider. Tarlalar, bağlar savaş yerine dönmüş.

Hele yakın köylerin hali büsbütün harap. Buğday, arpa toprağa, çamura karışmış. Malları ağıla almayan-

larda koyun, inek kalmamış, hepsini Koca çay'da görmüşler.

Her köyde bir garip Emine yok ki rüya görsün de Ninesine anlatsın, o da muhtarın kulağını büksün. Olsa da inanmazlar a!

Emine gayri köyde hem sevilen, hem çekinilen kız olur. O kendisine süt vermiş olan analarını birbirinden ayırmadan dolaşır, hatırlarını sorar. Boş saatlerinde yaptıkları işlere yardım eder. Zaten onun

— Kolay gelsin Fatma Ana, demesi yeter.

Fatma Anası çamaşırını, ya da açtığı hamuru çabucak bitirir. Hürmüz Ana mısır tanelerini mi ayıklıyor. Garip Emine varır yanına. Eline iki koçan da o alır, şuradan buradan konuşurlarken koçanlar tüm danelerden arınır.

Böyle şeyleri anlata anlata bitiremezler. Hangi iş tez bitse Garip Emine'den bilinir. İnanmayan inanmaz. Bir gün bir buzağı kıra kaçar. Ararlar, tararlar bulamazlar. Gayri kara kara düşünürlerken Garip Emine

— Güssüm Ana, der. Koca çaydan öte geçmiş olmalı. Bir de o yana baksalar ya!

E, bu son umut. Yanaşmayı koştururlar, buzağıyı alır gelir.

Harmanını kaldıran, cevizini toplayan, üzümünü kesen Emine'ye de bir pay ayırır. Emine akıllıdır, Emine saygılıdır, kimseyi kırmaz, tatlı sesiyle herkesin gönlünü alır.

Kadir'in yağmalanan malına mülküne gelince çoğu aldığından sattığından hayır görmez. Tarla mı aldılar, rüzgâr yüzünü sıyırır da tüm taşlık olur. Davar mı çaldılar? Bir hastalık gelir, kendi malları da üste gider. Eeee, haram mal bu, kime yaramış ki?

Bir kocakarının ne eşyası olur ki. Bir kilim, bir tahta kerevet, bir kaç basma perde, bir iki tabak çanak, bir de şilte.

Emine ile bir odada yatarlar. Emine bu kadına yardımcı olur, yaşaması için ona güç verir. Kahırlı zamanlarında oyalar. Aylar geçer, yıllar geçer, ne aç kalırlar, ne de açık.

İnsan yapısı bu. Demir olsa bunca dayanmaz. Gülsüm Ana seksenin üstüne çıkmıştır. Dizlerinde derman kalmamıştır. Bir bardak su alacak olsa eli titrer, bir kibrit çakamaz, gayri bir sap ipliği bir iğneye geçiremez.

Kadıncağız konuya komşuya gizli gizli

— Aman diyim, der. Bu yetimi tek başına koymayın. Sevabınıza aşına, işine bakıverin. Tanrı işinizi rastgetirir.

GÜLSÜM ANA öleceği güne kadar yatmamış, gayretle çalışmıştı. Emine on iki yaşında, ilkokulu bitirdiği yıldı. İhtiyar kadın kızın okuldan mezun olduğunu görmüştü. Bu onun için büyük başarıydı. Köyde kızların okumasına fazla önem vermezlerdi.

Emine o tatil aylarında artık analığına yardım ediyordu. Bahçede az çok sebze, meyve vardı. Daha geçen yıldan yağ, bulgur, buğday, un kalmıştı. Gülsüm Ana kendi kendine :

— Eh, bunlar gider bir iki ay, diyordu. Bu yılın harmanında da köylü yardım eder.

Öleceğini biliyordu, sağa sola tenbih etmişti. Bir akşam yattı, bir daha kalkmadı.

Emine onun için çok ağladı. Gözyaşını dindiremediler, hıçkırıklarını kesemediler. Kuru avutmalar bir işe yaramadı. Ağladı ağladı, o da tükendi, içi katıldı ve günlerce boğazı şişmişti. Tülbentle bağliydı.

Onu evinden çıkartamadılar. Ninesiyle yattığı yatakta artık yalnızdı. Gece elini uzatınca eli ona değmiyordu.

Komşular yalvar yakar onu yemeğe götürüyor, gitmezse bir iki kap yemek veriyorlardı.

Garip Emine çelimsiz değildi. Sonra Gülsüm Ana'dan çok iş öğrenmişti. Az çok yemek pişirir, dikiş diker, bahçede çalışır, sırasında elde orak ekin biçer, demet bağlar, yoğurt çalardı.

İş başa düşünce garip kız neylesin, şuna buna iş ısmarlamağa başlamıştı. Hani onun için işin kıtlığı da yoktu. Yaptığı işi dikkatli yapar, temiz yapar. İri yarı, güçlü kuvvetli kadınlar kadar iş görürdü. Sonra da başkalarına verdiklerinin daha azını verirlerdi ona.

Emine hatır sayar, ses çıkartmazdı. Ona en ağır ve acıklı geleni o koca evde yalnız başına kalmasıydı. Gece oldu mu içine bir korku doluyor, en küçük pıtırdıdan, bir kedinin yürümesinden kuşkulanıyordu. Komşular ona evinde kalmamasını söylemişlerdi, ama herkesin kendisine göre eşyası vardı. Emine de kimseyi rahatsız etmek istememişti.

İşte böylece Gülsüm ananın ölümünden bir ay geçince, Emine'nin ışığını gören ve sabahları erkenden bazen elinde bir sepet, bazen çapa ile tarlalara doğru giden Emine'ye Zeynep Abla bir gün

— Emine, kızım, diye ünledi. Elin boş olduğu zaman bana uğrayıver.

Zeynep Abla dertli bir kadındı. Oğlunun gözleri çiçekten görmez olmuştu. Beş altı yaşına kadar topaç gibi bir oğlan olan Ahmet tam da okula başlayacağı çağda bir çiçek vurmuş, kapı kapamaca ailece yatmışlar. Karaçiçek denilen bu hastalık Ahmet'in babasını alıp götürmüş, Zeynep'i çopur etmiş, Ahmet'in de iki gözünü dünyaya kapamıştı.

Dağı, taşı, gökteki yıldızları, kuşu, çiçeği, anasını, uzun yolları gören o gözler bir kara perde gibi kapanmıştı.

Aile, yok yoksul değildi. Malları, tarlaları, bağları, cevizlikleri, dutlukları vardı. Irgat çalıştırır, gelirlerle

geçinir, aldıkları paranın tümünü yiyemezlerdi. Gelirleri giderlerinden çoktu. Adamcağız işte karaçiçekten gürleyip gitmiş, Zeynep kör oğlu ile bir başına kalmıştı. Bu çocuk anasına taze bir dert oldu. Hayatının ışıkları, renkleri sönünce durmadan şikâyete başlamıştı. Ağlıyordu. Çırpınıyordu. Anasının ayağını ayağına sektirmiyordu.

Köyde bir Çopur İhsan vardı. Onu da çocukluğunda çiçek çarpmış, o da gözlerinden yoksun kalmıştı. Elinde bir değnekle, yerleri yoklaya yoklaya kahveye gider, bir yer bulup oturur, kendisine birşey ısmarlayan olursa içer, öğleyin evine varır, sonra yine kahveye çıkardı.

Onu görmeye o kadar alışmışlardı ki, kimse acımaz olmuştu. Alay ettikleri de olurdu.

Ahmet, çocukluğunda, gözleri dünyayı görürken bu adamı anasına, babasına sorardı. Onlar :

— Allah kimseye vermesin, derlerdi. Zavallının gözleri çiçekten kör oldu.

İşte bu hal Ahmet'in başına da gelmişti. Anası şehre, kasabaya götürdü. Her yeni ümitle gittikleri yerden ümitsiz ayrıldılar. Çaresi yoktu bu derdin. Olsaydı, çiçeğin gözlerini oyduğu bunca hastadan bir kaçı olsun iyi olurdu.

Zeynep Ana paradan kaçınmadı. Kasabadan payton getirtti, büyük şehirlere vardı, çocukla uğraşmaktan kocasının ölümüne yeteri kadar ağlayamadı. Ahmet onun için elle tutulur, gözle görülür bir acı olmuştu.

Para, pul, mal, mülk hepsi var ama neye yarar ki gözler görmüyor.

Eh, Zeynep'inki de candı. Genç yaşında dul kalmıştı. Tekrar evlenmeyi düşünmemişti ama, kör olan oğlu ile bir eve kapanıp sabahtan akşama kadar onun huysuzluğunu çekmeyi de artık kaldıramıyordu.

Ahmet gelmişti, on üç, on dört, nihayet on altı ya-

şına. On bir yıldır Zeynep bu kahrı çekiyordu. Ana idi, oğlunun hali dayanılır gibi değildi ama Zeynep'inki de can. Arada bir içine fenalık gelir, kendisini yere atar, bağırır, ağlar, yerleri yumruklardı.

Şöyle bir, evden dışarı çıkmağa, rahat bir nefes almağa meydan yoktu. Ahmet kaç defa yalnız başına yürümeye kalkmış, başını, yüzünü çarpmış, kaç defa bileği burkulmuş, ya da ayağı incinmişti.

Karanlıktan kurtulmak ister gibi telaşla ileriye atılıyor ve başını çarptığı gibi yere seriliyordu. Düştüğü yerde körlüğün verdiği acı ile uzun uzun, bağırarak ağlardı. Anasının yine dertleri depreşir, oğlunun başına çöker, onu susturmaya çalışırdı.

Son zamanlarda okuldaki çocukları yoklamağa gelen bir hekim Zeynep Abla'yı da şöyle bir muayene etmiş ve onun pek sinirli olduğunu anlamış ve bu hal ağır bir hastalık durumuna geçmeden kendisini ferah tutmasını istemişti.

Ferah tutsun, öyle mi? Ne yapsın kadıncağız? Oğlan ayağını ayağına sektirmiyor ki? Değil gündüz, geceleri bile başını yastığına koyup derin bir uyku çekerek vücudunu dinlendirmiyordu.

İşin kötüsü Ahmet kimsenin yanına çıkmıyordu. yaşantısı anasının yanında geçiyordu. Ona suyu içiren anası, yemeğini yediren anası, giydiren, soyan, yatıran anasıydı. Çocukluğundan beri buna alışmıştı.

Son defa konu komşu, hastalanan Zeynep'in başına üşmüş, ona çareler aramışlardı. Arada bir başını alıp bir komşuya gitmesi, şöyle açıklık yerlerde biraz dolaşması gerekiyordu.

Zavallı Ahmet konuşulanları duymuş ve

— Ana, demişti. Sen bana bir sopa bul, ver elime. Ben de çopur İhsan gibi değneği kaka kaka kahveye gideyim. Sen de biraz rahatla.

Anası üzülmüş ve :

— Sen kediden, kuştan sakınıyorsun, el içine çıkamazsın, demişti.

— Ne ideyim ana, bu sıkıntı ile sana da bir hal olacak.

— Ben dayanırım Ahmet.

— Gayri dayanacak gücün kalmamış. Ben varır, çıkarım kahveye. Ağalar anlatır, ben de dinlerim. Bir iki kez sen beni iletirsin kahveye dek. Yolu bellerim.

Zeynep'in birden aklına gelmişti

— Ahmet, dedi. Emine'yi çağırayım mı sana? Arkadaşlık edersin.

— Emine kim Ana?

— Garip Emine.

Ahmet bu Emine'nin, Garip Emine'nin masalını biliyordu. Eller elinde kalmış, küçük yaşından beri çalışmak zorunda bulunmuş, Gülsüm Ana'nın torunuydu. Zeynep oğlunun odasında oturur, pencereden dışarıya bakarken :

— Garip Emine işe gidiyor, derdi. Allah kimseyi yok yoksul, kimsesiz komasın. Fakirlik de zor.

— Ana, Kadir Ağa'nın çok malı vardı derlerdi ya!

— Vardı ama gurbetlerde yidi oğlum. Düşünmedi ki bir kocakarı anasıyla bir Garip Emine var.

Ahmet hiçbir misafire çıkmazdı. Hiç kimseyle konuşmazdı. Eve gelen olursa kapıyı içeriden kilitler, ses vermeden oturur, gelen geçen görür diye pencerenin perdesini de indirirdi.

Ahmet nedense Emine'yi kendisinden daha acınacak halde sanıyordu. O kız kimsesizdi, açtı, yoksuldu, tek başına kalmıştı. Dertli dertlinin halinden anlardı. Bu kızın, bazı köy çocuklarının Çopur İhsan'la alay ettikleri gibi kendisiyle alay edeceğini zannetmiyordu.

O da anasına acıyordu. Anasına ne kadar yük olduğunu anlıyor ve onun da ölmesinden korkuyordu.

O gün

— Ana, dedi. Bu Garip Emine bize gelir mi?

— Gelir, dedi anası,

— Ne diye gelecek ana? Benim bir kör oğlum mu var diyeceksin.

— Ahmet, senin gözlerinin çiçekten görmediğini bütün köy biliyor. Ben seni Emine'ye bırakırım, bir komşuya kadar giderim, ya da bir dolaşır gelirim. Bir değişiklik olur.

— Çağır, gelsin ana. O dışarıda durur. Ben odamda kalırım. Sen de çok uzaklara varmazsın.

— Emine çok iyi kızdır Ahmet. Onun sesinden hoşlanacaksın. O sana çok iyi bir arkadaş olur.

Emine bir akşam, iş dönüşü kapıya geldi. Herkesin içeriye girmediğini bildiği için dışarıdan konuştu :

— Zeynep Abla, beni çağırmıştın, bir işin mi var?

— Bak Emine, kızım. Ben sinirli, hastalıklı oldum. Ev yalnız kalmasın diye seni arıyorum. Sen işe varma, güneşin harında, sabahın ayazında çalışma. Gündeliğin neyse ben veririm, gel benim evde dur.

Kız şaşmıştı :

— İş yapmayacak mıyım? dedi.

— Yapmasan da olur Emine.

— İş yapmadan para alınır mı?

— Emine, bana yardımcı ol kızım. Bir dene. Yarın beklerim.

Ertesi gün Emine erkenden gelmişti. Hamarat kızdı. Eli işe yatkın kızdı. O gün Ahmet ilk defa yabancı, ama çok tatlı bir sesin :

— Ahmet Ağabey, çayını elinin altına koydum, dediğini duydu.

Ahmet başını kaldırıp, gözlerini çevirmiyordu. Odaya girip çıkan kızın kahvaltı hazırladığını anlıyordu. Kızarmış ekmek ve tereyağı kokusu Ahmet'e hoş geldi. Kız bir tabağın içine iki dilim de tereyağlı ekmek koydu

— Ahmet Ağabey tereyağlı ekmeklerin de elinin altında, dedi.

Zeynep biraz sıkılarak :

— Emine, dedi. Ahmet Ağabey'ine yemeklerini ben yediririm.

— Neye Zeynep Ana, dedi Emine. Ahmet Ağabeyimin eli ağzına varmaz mı? Dilediği kadar yer. Allah elini kolunu saklasın.

Ahmet bunu denememiş değildi. Eliyle masanın üzerini yoklarken :

— Ben kendim yerim ana, dedi.

Kahvaltıdan sonra Emine sabunlu bir bez getirdi.

— Ahmet Ağabey, ağzın yağlandı. sonra bitlenirsin.

Dedi. Delikanlının ağzını sildi. Sonra havlu ile kurulaması için havluyu ona verdi. Ahmet kıpkırmızı olmuştu. İlk defa, gözleri kör olalı beri bir başka el onun eline ve yüzüne dokunmuştu. Bu elin parmakları çok sıcak ve okşayıcı idi.

Zeynep Abla derdini anlattığı zaman Emine

— Ahmet Ağabey, dedi. Anan biraz hava alsın, Biz seninle kalalım.

Kadın ilk defa bunu denedi. Ahmet bir köşede hareketsiz ve sessiz oturuyordu. Yalnız bir defa su istedi. Emine

— Ahmet Ağabey, dedi. Sen suyun yerini bilmez misin?

— Bilirim, dedi Ahmet.

— Neye kendin varıp içmiyorsun?

— Sen bana bir bardak su getirmeye üşeniyor musun Emine?

— Ben mi? Ahmet Ağabey, Zeynep Abla beni gündelikle tuttu. Ne iş olsa yaparım. Dilersen kuyudan su çekip bahçenin havuzunu doldurayım. Ben isterim ki sen kendi işini kendin göresin.

— Beni anam alıştırmadı Emine.

— Ne yapsın kadın, bir yerin sakatlanır diye kor-

kar. Gel ben seni mutfağa kadar götüreyim. Korkmadan yanım sıra yürü.

Emine Ahmet'in koluna girmişti. Tatlı ve ince sesiyle konuşuyordu.

— İşte yedi adım tuttu kapının önü. Ayağını az kaldır da öyle bas. Basamak var. Ha, şimdi doğru gidelim. İşte mutfak kapısı, aç bakalım. Bardak rafta, duruyor. Hele bir bardak al. Sonra kapının ardındaki iyi su küpünün tahta kapağını kaldırır, maşrapayı içeriye sokarsın. Hızlı daldırma, suyu bulunca bardağa koyarsın.

Ahmet yapmadığı şeyleri yapıyordu. Çıktığı odaya yalnız dönmek, divanı bulup üstüne oturmak bile onun için bir işti

Öğleyin Zeynep Abla içinden

— Hele dur bakalım, diyordu. Bu şeytan kız oğlanın damarına girdi sanırım.

Emine de ona gizlice anlatıyordu :

— Hanımabla, sen hiç de eyi etmemişsin. Varsın kendi işini kendisi görsün. Vakit geçirir. Sen kundaklı bir bebe gibi kolunu, bacağını kıpırdatmazsın. Evin eşyasını yerli yerinde tut. Yerlerinden oynatma. Nerede ne varsa beller. Hem o kendine güvenir, hem de sen rahat edersin.

Kızın söyledikleri doğruydu ama Zeynep abla da bir anne idi. Bir kızın çıkıp kendi davranışlarını kötülemesini beğenmiyordu.

Ertesi gün için Emine'yi çağırmadı. Kendi kendine

— Bir gün vardı, evin düzenini bozdu, diyordu.

Emine o gün bir başka işe gitti. Akşama kadar çok yorulmuştu. Zeynep Abla'nın işi çok rahattı ama çağırılmayınca da gidilmezdi ya!

Fakat Ahmet de sabahleyin annesine sordu :

— Ana, Emine gelmeyecek mi?

— Gelmeyecek, dedi Zeynep.

— Çağırmadın mı Ana?
— Çağırmadım.
— Neye çağırmadın ana?
— Şimdiye kadar sana Emine mi bakıyordu?
— Ana, sen bakıyordun ama, konu komşuya ağlayıp durmuyor musun? Senin de dinlenmen gerekli değil mi? Emine'yi ben mi getirdim, sen mi?

Öğleyin Ahmet annesinin yemek yedirmesine eliyle engel oldu.

— Ben bebe gibi ağzıma yedirilemem ana, dedi. Yediğim kadar verim.

İçeceği suyu döktü, annesi yakına koymuştu. Ekmek ararken bardağa çarpmıştı. O öfkeyle kalkmış, oturduğu köşeye giderken yere bırakılmış sürahiye çarpmıştı. Ayağını vurduğu için canı yandı. Elleriyle yoklayıp emekleyerek sediri buldu, uzandı kaldı orada. Anasının seslenmelerine karşılık vermedi. Zeynep ağlamaya başlamıştı.

ANA OĞUL DARILMIŞLARDI. Zeynep abla kendi suçunu bilmiyordu. Ahmet de ne istediğini bilmiyordu. Bu dargınlık iki gün sürdü. Ana dayanamadı, yemez içmez, dili ağzı söylemez oğluna yalvardı:

— Ahmet, nettim sana? Bana neye söylemezsin. On, on iki yıldır dünyayı kararttın bana. Kundaklı bebe gibi besledim, yıkadım, pakladım yine de makbule geçmez. Nideyim ben.

Ahmet cevap vermeyince Zeynep bir zaman daha düşündü, bu kavganın Emine için çıktığını anladı. Esasta kendi kendine

— Oğlana kendi başına yemek yemesini, evin içinde dolaşmasını söyledi, fakir oğlanın gözü mü var ki bakınsın çevresine! diyordu.

Sona kızın akıllı olduğunu ve her şeyi tatlı ve yumuşak tarafından alarak anlattığını görmüştü. Koluna

girer, ya da bileğinden tutar, yürütür, maden paraları önüne koyar elleriye yoklayıp kaç para olduğunu söyletirdi.

Üç gün geçince bir sabah kapı çalınmış, Emine :

— Zeynep Abla, demişti. Bugün işim yok. Sen var biraz hava al, ben Ahmet Ağabeyi'mi oyalarım.

Zeynep kaşlarını çatıp :

— Kimsenin yardımına ihtiyacım yok, dedi.

Kapıyı kızın yüzüne kapattı.

Ahmet kızın sesini duymuştu :

— Kim gelmiş ana? dedi.

— Komşu, dedi Zeynep.

— Emine değil mi ana?

— Emine'yse ne olmuş. Geçerken uğramış.

— Neye çağırmazsın ana?

— Elin yoksulunun işi yok burada.

— Ana sen dünya ile benim arama gir, ama mezarda arama giremezsin.

Bu ağır bir sözdü. Zeynep Abla komşu kızlarından birini çağırdı. Önüne cevizli sucuk, bir bohça oya koydu. Ama hatır soran kıza Ahmet cevap bile vermedi. Kız kapının dışında söylendi :

— Beni yalvardın yakardın getirdin, kovmaktan beter etti oğlun.

Zeynep Ana başka bir komşu kızı çağırdı. Delikanlı oğlunun artık inadı tutmuştu. Hiç bir komşuyu istemiyor, büyüklere de bağırıyor, odasında eline geçeni fırlatıyordu.

Kadın mecbur kaldı, Emine'yi yine çağırdı. Bu sefer Emine nazlanıyor :

— Zeynep Abla, diyordu. Ne işlesem beni suçlu çıkartıyorsun, tarlada mısır çapalarsam başım dinç kalır. Sen zenginsin, oğluna hastabakıcı tut.

Ama bir gün kadın yine bunalıp sinir krizleri geçirince bu sefer komşular onu zorlamışlardı

— Emine, sen o dertli kadının kusuruna bakma.

Canının sıkkınlığından geçimsiz oldu. Gezme yok, yürüme yok. Allah başına bir kör evlat vermiş, ne koyup gidebilirsin, ne alıp götürebilirsin. Üstelik delikanlı oğlan huysuz. Ne de olsa akran sayılırsın. Oh benim kızım, sevaptır, sen gücenme.

Emine bir sabah kapıya varmış, girmişti içeriye. Zeynep Abla :

— Ne var Garip, dedi. Neye geldin?

— Sana yardıma geldim Zeynep Abla. Biraz soluk al.

— Yooo, rahat iş, para bol, ondan ötürü geldin. Burada dam altında çalışmak, yemek içmek varken tarlaya varmayı canın istemedi.

— Ben geldiğim gibi giderim de Zeynep Abla.

Emine öyle yapmış, bu sefer komşu gelmiş, kızı bulamayınca şaşmıştı :

— Hani Emine, bana söz verdiydi, gelecekti.

— Geldi, ben de kovaladım.

— Sen değil miydin bana yalvarıp yakaran! Şu Emine'ye söyle de gelsin diyen...

— Senin yolladığını ne bileyim?

— Sana bihal olmuş Zeynep. Sen temelli aklını yitirmişsin. İlle kendi burnunun doğrusuna gitme. Biraz sağına soluna bakın. Buncacık kızı kıskanıyorsun besbelli. Bu sıkıntı içinde toparlanır gidersin, Ahmet büsbütün eller elinde kalır. Aklını başına devşir.

Zeynep komşusuna hak verdi. Ne yapıp etti, yüzü tutmayan Emine'yi yine çağırdı evine.

— Kızım, dedi. Ahmet'le ben çok sıkılıyoruz. Hem bize yardım eder, canyoldaşı olur, hem de tarlada kazanacağını burada kazanırsın.

Garip Emine ses etmedi. Sabahları erken gelip akşamları karanlıkta dönmeye başladı. Yakın bir komşusu vardı. Saraç Mustafa derlerdi. Bir başına oturur, evinde kundura onarır, ısmarlama çizme yapar. Araba koşumları tamir eder, eğer ve semer yapardı. Ada-

mın beş on tavuğu vardı. Yiyeceği kadar yumurta ayırır, kalanını fırıncıya götürüp bir somun alırdı.

Bu adamcağız bazen, kesip yolduğu bir pilici Emine'ye götürür :

— Kızım, şunu bir haşla, iyice pişsin, suyuna bir de bulgur salarsın.

Der. Kız pişmiş pilici verirken de bir budunu koparır :

— Bu da göz hakkı kızım, derdi.

Emine eline para geçtikçe bu Saraç Mustafa'ya götürür :

— Amca bunu bir eyice sakla. Ben kapıyı çekip işe varıyom. Olmaya ki bir kişi gelir, soyar evi, derdi.

Saraç Mustafa ara sıra takılıyordu :

— Gız Garip, kaç paran var bende?

— On altı kâğıt oldu ya emmi.

— Bakarım hiç de unutmazsın.

— Neylersin, bana Allah'tan başka bakan kimse kalmadı. Kışın ne tarla kalır, ne çapa. Kapalı kapının ardında Emine aç mı tok mu diye soran olmaz.

Adacağız sağa sola da anlatırdı :

— Bilmiş olun komşular, bu Garip Emine gündeliklerini bana saklatır. Ben kaç parası olduğunu bilmem. Onun bende bir mendili var, oraya koyarım. Kız ne derse odur. İyi bilir hesabını.

Saraç ihtiyardı, ölmekten korkardı.

Bir insanın iki aylık bebe gibi oturup her işi başkasından beklemesi kolay işlerden değildir. Can sıkıntısından patlar. Hele Ahmet gibi iki gözü birden dünyaya kapalı olunca.

Emine on ikisini sürüyordu ama akıllı bir kızdı. Kaç kez otururlarken Zeynep Ablanın Ahmet'in yüzüne konan bir sineği kovduğunu görüp şaşmıştı.

— Ahmet Ağabey, yüzünde bir sinek var.

Ahmet alay eder gibi :

— Anam kışalar onu, demişti.

Sıcaktan bunalıyor. yakasını çözmüyor. terliyor. terini kurulamıyordu.

Çok garip alıştırmıştı anası. Durup dururken

— Ana, çenem kaşınıyor, derdi.

Eli varmıyor muydu çenesine?

Sıcaktan bunalıyor, yakasını çözmüyor, terliyor, terini kurulamıyordu.

Emine onların evine ilk varıp kahvaltıya oturduğu zaman anlamıştı ki, ortaya koydukları bir kaba uzanıp uzanıp yemek yerler, bir tek bardaktan su içerler.

Emine bunu değiştirmeye kalktığı zaman Zeynep kızmıştı

— Sen bizim kırk yıllık gidişatımızı mı beğenmiyorsun?

— Bana göre hava hoş, dedi Emine. Ama Ahmet Ağabey'im uzanıp yemek tasına elini daldıramaz.

— O yemiyor, lokmalarını ben veriyorum ağzına.

— Zeynep Abla, inan bana kötü ediyorsun.

Hakikaten Ahmet çocuk gibi beslenmekten usanmıştı artık. Önüne tabakla yemek konunca, kaşığını, çatalını yokluyor, ekmeğin, bardağın yerini öğrendi mi ağır ağır yiyordu yemeğini. Bu onun için bir hareket, bir meşguliyet, nihayet bir işti. Kolları yanında, kıpırdamadan durmuyordu. Artık kaşınıyor, sineğini kovuyor, suyunu içiyor, terini siliyor, bazen yerinden kalkıyor, bir iki adım olsun yürüyor, kız hemen koluna yapışıyordu

— Ne yana Ahmet Ağabey?

— Şehre kadar varayım derim.

İkisi de gülüyorlardı. Emine Ahmet'i evin içinde gezdiriyor, onun tek başına da yürümesini sağlıyordu.

Kız ona ince bir değnek getirmişti. Çarptığı şeyi kırmayacak kadar ince bir değnek. Ahmet bu değneğin ucu ile, yürürken yerleri yokluyordu. Kapıyı, basamağı buluyor, yüzünü yıkıyor, bazen

— Ana, havlu yerinde yok, diyordu.

Yerinden kalkmayan, ayak voluna bile anası tara-

fından götürülen Ahmet artık gezip dolaşacak nedenler buluyordu.

Evlerinin önünde epeyce bir bahçe ve bu bahçede bir havuz vardı. Yazın sonlarına gelmişlerdi. Bütün köy tarla işlerini bitirmeğe, sürüp ekmeğe veya odun çekmeye gidiyordu. Köyde eli tutar kimse kalmıyordu. Emine bu yüzden bir gün

— Zeynep Abla, demişti. Önümüz kış. Ahmet Ağabey'i bahçeye alayım mı?

— Ne var bahçede?

— Bir değişiklik olur Abla. Yarın karlar bastırıp her taraf cıvık çamur kesilecek. Soğuktan cam bile açılmaz.

— Sen kışı bana öğretme.

— Biliyorsan eyi ya.

— Bak, çıkarsa bahçeye çıkart. Ama havuza yuvarlarsın.

— Sen kasavet çekme abla.

Ahmet artık bahçeye çıkıyordu. Ele güne karşı, gözlerinin çirkin manzarası görülmesin diye koyu renk camlı bir gözlük kullanan Ahmet'in uzaktan bakınca kör olduğu anlaşılmazdı.

Havuzun yanında bir tahta sıra vardı. Biraz ileride bir kuyu bileziği. Bu yüksek bileziği Ahmet'in doğuşunda yaptırmışlardı. Çocuk büyür de kuyuya düşer diye. Bilezikten anca bir kova sığardı. Bileziğin üstünde bir çıkrık vardı. Kenarından sap sap çevirince dilim dilim tahtaları döner, ip sarılır, kova yukarıya çıkardı.

Şimdi, bahçede domates, fasulye, salatalık, biber gibi ekili sebzeler bulunduğu için Emine Ahmet'i salatalık, domates, biber gibi hemen lazım olacak sebzeleri toplamağa götürüyordu. Bu çocukça da olsa Ahmet için bir eğlence, bir sevinç nedeni oluyordu. Eliyle fidanları yoklayıp yapraklarını araştırıyor koparacağını dikkatle kopartıyor, yanındaki sepete koyuyordu.

Zeynep Abla oturma odasının açık penceresinden, perdenin arkasından onların konuşmasını dinliyordu :

— Emine, domates de koparalım mı?

— Domatese boş ver Ahmet Ağabey. Yaprakları yeşil yeşil leke yapıyor. Sonra Zeynep Abla benim kulaklarıma asılır.

— Sen aldırma anama. O kin tutmaz.

— Sana tutmaz Ahmet Ağabey, ama Garip Emine'ye tutar. Sana bakıyorum, avutuyorum diye bana kızıyor.

— Sen kötü bir iş yapmıyorsun ki?

— Eeee Ahmet Ağabey. Analık bu. Doğurmuş, emzirmiş. Kıskanmaz olur mu?

— Ama sen bizdeyken o çıkıp biraz komşuları dolaşıyor. Kafası değişiyor. Sen varken gözü ardında kalmıyor.

— Garip Emine'den bir kula zarar gelmez Ahmet Ağabey.

Bazen daha acıklı şeyler konuşuyorlardı

— Emine, savuştun mu?

— Yanındayım Ahmet Ağabey.

— Neye susup kaldın?

— Hiç, seni birşeyler anlatsın diye bekliyorum.

— Emine ben on altı yaşımdayım. Dört beş yıl sonra emsalim askere gidecek.

— Varsın gitsinler!

— Ama beni askere almazlar.

— Almasınlar. Millet askere almasalar diye bakınıp durur.

— Emine askere alınmamak başka şey. Beni kör diye almazlar.

— E, ne yapalım. Allah böyle emretmiş.

— Millet genç genç askere gitsin. Talim etsinler, bölükler düzüp talim terbiye görsünler, ben evde oturayım, bu bildiğin gibi sevinilecek bir iş değil Emine.

— Biliyorum Ahmet Ağabey, ama ne yaparsın, ka-

zava rıza lazım. Bu senin suçun değil. Ama vine de avunulacak bir taraf var Yok yoksul insan değilsiniz. Ya bir de malınız, varınız olmasaydı?

— O zaman atardım kendimi şu kuyuya Emine.

İşte Ahmet'in bu sözü Emine'ye dokundu. Akşam giderken Zeynep Abla'ya korkusunu anlattı

— Zeynep Abla, delikanlı adam, vakti vaktine uymaz. Allah korusun kendini atar bu kuyuya. Biz ördürelim bu kuyunun ağzını.

Kadın bir düşünmüş ve

— Emine, demişti. Evimizin suyu bu kuyudan geliyor. İçiyoruz, yıkanıyoruz, bahçemizi bu kuyunun suyu yeşertiyor. Kuyuyu kapatırsak tüm kurur kalırız. Komşular da bizden su alırlar. Yazın buz gibi su. Kışın da ılık.

Emine hemen bir çare buldu :

— Zeynep Abla, gel sen beni dinle. Muhtarın evindeki gibi bir tulumba taktıralım. İpe, kovaya, çıkrığa gerek kalmaz. Tulumbanın sapına yapıştın mı su ağızdan kol gibi boşanır.

Kadının aklı vattı. Kasabaya bir tulumbacı ısmarladı. Adam eğilip baktı. Üç kulaç aşağıda su var. Hemen bir tulumbayla boruları, demirleri ve bir de kuyu kapağını alıp getirdi. Bilezik kalktı ortadan. Kuyuya usta indi. Boruyu bağladı, yukarı başını da tulumbaya taktı. Kapak kapatıldı, asma kilit takıldı. Gayri üstünden araba geçir korkma.

Bu işi iyi oldu ama Zeynep Abla ana idi. Ana dediğin kıskanç olur. Konuya komşuya dert yanıyordu

— Bu kız benim aklımı karıştırdı. Getirdim, bunca masraf ettim, tulumba takdırdım kuyuya. Gelgelelim ağzımızın tadı kaçtı. Su demir demir kokuyor.

Bir kısım komşular

— Ama iyi oldu Zeynep, diyorlardı. Ahmet sinirli bir delikanlı. Başı daralır, kaldırır kendisini atardı kuyuya. Gayri bundan korkmazsın. Sonra tulumbanın ağ-

zında kalan su belki demir kokar ama biz bir iki havuza aktıktan sonra içiyoruz, hiç de kokusu yok.

— Eh, size bedava su tatlı geliyor.

Zeynep kıskançlığından böyle patavatsız da olmuştu. Kırıyordu konu komşuyu. Onun huyunu, hasta olduğunu bilenler kusuruna bakmıyorlardı, ama daha seyrek görüşüyorlardı. Zaten o da gittiği yerde hep Emine'yi çekiştiriyordu. Evinin düzenini bozarmış, Ahmet'e bakmazmış, şimdi de bahçeye demir parmaklık yaptırmağa zorlarmış.

ON ÜÇ YAŞ bir kızın hayatında büyük bir değişiklik yapar. Emine ne de olsa köyde büyümüş bir kızdı. Zahmetli işlerde çalışmış, bu yüzden delikanlı kız olmuştu. Onu gören on altı yaşında sanırdı. Vücudu ağırlaşmış, göğüslenmiş, renklenmişti.

Gül fidanları gonca döktüğü zaman nasıl parlak renkli olur ve hoş bir koku verirlerse Emine de sesinin tatlılığı ve çekiciliği, avuçlarının sıcaklığı ile gençliğin bütün varlığını yakınlarındakilere duyuruyordu.

Komşular gayri söylenmeye başlamışlardı

— Zeynep, bu kız gelişti, senin oğlun da on yedisine bastı. Bunlar gayri bir arada olamazlar.

— Neye olamayacakmıştı?

— Senin oğlun için hava hoş. Ama Emine garip bir kızdır. Kırmağa, gücendirmeye gelmez.

— Postu serdi bizim eve. Varsa Ahmet, yoksa Ahmet. Ben ardı sıra koşmuyorum. İlerisini düşünürse gelmesin. Çağıran kim?

Komşular kızın da yolunu kesiyorlardı.

— Emine, sen geldin, yetiştin. Gayri Ahmet'e yoldaşlık edemezsin. Onlar paralı insanlar, kalkar seni de harcarlar.

Emine bunu Zeynep Abla'ya da anlattı. Yemek yiyorlardı. Zeynep bir iki düşünüp

— Doğru derler, dedi. Gayri sen yetişkin kızsın. Ahmet'le yoldaşlık edemezsin.

Ahmet yemeğini bırakmış ve başını anasına çevirmişti :

— Ana, bunun çaresi yok mu?

Zeynep azıcık kendisini gösterip

— Ne çaresi olacakmıştı, dedi. Şunun bunun tarlasında çalışan Allah'ın garibini sana karı diye mi alacaktım?

Emine sofradan kalkıp

— Gayri size afiyet olsun, dedi. Kesenize bereket.

Odadan çıktı, kapıdan çıktı, evine yollandı.

Ana oğul arasında şiddetli bir çekişme başladı. Daha doğrusu Ahmet bağırdı, çağırdı, kıyasıya söyledi, komşular duymuştu :

— Allah'ın garibi Emine değil, benim, diyordu. Sen oğlunun kör olduğunu bilmiyor musun, oğluna karı diye alacağın kız çok mu sanıyorsun? Sen beni ikinci kez kör ettin, ikinci kez. Emine'yi kovaladın, benim dünyamı kararttın. Sen ana değil, sen insan bile değilsin. Sen çocuk doğurmasını bilirsin. Neye beni aşılatmadınız? Geri kafalılığınızdan değil mi? O babam olacak adam cezasını buldu, öldü ama ben işte kör oldum, çekiyorum.

Ahmet'in bağırmalarına pencerelerini, kapılarını açan komşular delikanlının bütün dediklerini duyuyordu. Sonunda oğlan acıklı bir ağlama ile sesini kesmişti.

Komşular çocuğa hak veriyorlardı. Çopur İhsan gözlerinin önünde dururken doğan çocuklarına çiçek aşısı yaptırmaktan kaçan aileler vardı. İşte Ahmet'in beş yaşında yakalandığı çiçek hastalığından sonra köyde bir daha çiçek salgını görülmemişti. Gözleri korkan analar bebesini kaptığı gibi kasabadaki dispansere koşuyordu.

Zeynep Abla oğlunun bağırtıları karşısında çökmüştü. Analığından da, canından da bezmişti. Ne demişti de elin garibini gücendirmişti? Ne vardı kıza sataşacak! Başka laf mı kalmamıştı? Hem Emine gibi akıllı, hamarat bir kız var mıydı köyde?

Gözleri görmeyen bir adama kim karı olmak isterdi? Yatalak gibi besleyecek, ayağını ayağına sektirmeyecek adamı ne yapsındı kadın?

Para, mal neye yarar? Sağlık olmayınca, rahat olmayınca? Yalvara yakara getirdikleri kızlar bir gün durmamışlardı. Kimse ömrü boyunca hizmet etmek, kul köle olmak istemezdi.

Komşular araya girmeye kalkıştılar. Ahmet'in yanında anasına

— Sen ne yap yap bu Garip Emine'yi al Ahmet'e, dediler.

Zeynep diş gıcırdattı

— Nettiğini gördünüz. Bir laf dimekle lokmasını sofraya bıraktı gitti.

Ahmet öteden bağırmıştı

— Yalan deme kadın! «Ana, bunun çaresi yok mu?» dediğim zaman «Ne çaresi olacakmış, şunun, bunun tarlasında çalışan Allah'ın garibini karı diye sana mı alacaktım?» dimedin mi? Emine sonradan kalkıp «Gayri size afiyet olsun, kesenize bereket,» diyip gitmedi mi? Benden ne istiyorsun kadın? Beni kör edip yatırdığın yetmez mi? Neye aldın Emine'yi elimden? Neye beni bir kez daha kör ettin?

Bu çekişmeler böyle sürüp giderken, o günlerde Emine bir akşam evine döndüğü zaman Saraç Mustafa'nın evinde bir kalabalık gördü: Komşu köyde Mustafa misafirmiş, orada ölüvermiş. Amca çocukları varıp gelmişler. Evini , malını üleşmeğe kalkmışlar.

Bir komşu bu mal canlılara bağırdı

— Emine'nin adamcağızda emanet parası vardı,

ona saklatırdı. Koynunda bir mendile sarılı dururdu. Nettiniz o parayı?

Yeğenler para pul görmemişler. Komşu Emine'ye sordu :

— Emine, kaç paran vardı kızım?

— Tam iki yüz kâğıt olmuştu.

Yeğenler bağırdılar

— Yoksam siz adamcağızın malından kendinize pay mı çıkarırsınız? Yağma yok. Alacağı olan mahkemeye gider.

Emine hiç telaş etmeden :

— Siz o parayı yiyemezsiniz, dedi. Ben kimsesiz bir garibim. Kışın çalışamam, harcarım diye o parayı biriktirdim. Varın benim hakkımı yiyebilirseniz benden yana helali hoş olsun.

Emine evine döner. Komşular biraz daha çekişirler. Yeğenler iki araba getirip olan eşyayı, tavukları yükler giderler.

Daha araba yola koyulurken kümesteki follukta yumurta var mı diye yoklamak isteyen yeğenlerden biri ağzından sigarayı kuru otlara düşürür. Arkasından bir dumandır başlar. Komşular

— Hey, cıgaranı düşürdün, yangın yapacaksın? diye bağırırlar.

Bir yel eser, bir alev parlar, kuru otlar birden harlamaz mı? Daha Saraç Mustafa'nın cenazesi komşu köyde yatarken evi alevler içinde kalır. Tez vakitte dam çöker, bir kara ve sıcak duman kalır ortada.

Bu olanlardan biri.

Yeğenler köye geç vakit varırlar. Sen ettin, ben yaptım derken aralarında bir kavga kopar. İki erkek yeğen birbirlerini yaralarlar. İkisini de jandarma alır gider. Kızlar saç saça başbaşa pençeleşirler. Yüz göz tırmık içinde kalır.

Biribirlerini suçlayıp giderken evin içi karışır, ertesi gün adamcağızı toprağına yatırırlar ama evlerine

de bir uğursuzluk çöker. İki erkek yaralı, onların karıları iki kadın yüz göz karışık, ısırık, tırmık içinde, ikisinin de bebeleri ateşlenir. Bir komşu kapılarını çalmaz. Köyden Saraç Mustafa'da eğeri olan bir köylü gider, eğerini ister. Yangında yandığını söylerler. Adam.

— Siz Garip Emine'nin hakkını yediniz mi yemediniz mi? Gayri iki yakanız bir araya gelmeyecek sizin, der, gider.

Arkasından bütün ev halkını bir korkudur alır. Kimi der böyle şey olmaz, kimi der, olmaz olmaz deme, olmaz olmaz.

Günler geçer, ne yaralar kapanır, ne dargınlar barışır, ne bebeler iyileşir.

Bilerek yangın çıkarttıkları için erkek yeğenler altışar ay cezaya çarpılarak hastaneden hapishaneye giderler. Oğlanların anası bir Şerfe Abla vardır. Beş vakit namazında bir kadın. Olup bitenleri bir daha dinler düşünür, köy imamına danışır. İmam

— Şerfe hatun, der. Kitapta yeri vardır. Yetim malı yemek kimseye yaramaz. Sizler o garip kızın hakkını geri vermeyince bu belalardan yakanızı kurtaramazsınız.

Şerfe Abla bir sabah erkence eşeğe biner. Köyün yolunu tutar. Saracın evini bilirmiş. Varır yangın yerine, Emine'yi sorar. Emine filan bağda mısır çapalıyor, derler. Kadın varır o bağa. Eşeğin üstünde dikilip ünler :

— Emine, Garip Emine, ne yandasın?

Emine belini doğrultur, bakınır, kadını görünce yanına varır

— Bana mı ünledin teyze? der.

— Emine sen misin?

— He, benim.

— Garip Emine?

— He ya, Garip Emine.

Kadın derdini anlatır. Emine

— Teyze, der. Benim bir karanfil oyalı mendilim vardı. Saraç Mustafa Dayı benim paramı onun içine sarar, mendili koynunda taşırdı. Gayri başka birşey bilmem. Almadık, görmedik derler. Günahları boynuna.

Karanfil oyalı küçük mendil, he mi? Kadın varır, oradan köyüne döner. Akıl eder ki erkek milleti oyalı kadın mendili taşımaz. Olsa olsa karılarına verirler.

Şerfe teyze etrafa göz kulak olur. Küçük gelinin bohçasında mendili görür. Çağırır gelini yanına :

— Bu kimin nesi? diye sorar.

— Benim ana.

— Beş yıllık gelinsin, neye ben görmedim elinde?

— Bohçanın altında kalmıştı.

— Sen o bohçayı yeni düzenlemedin mi? Bir yalan diyorsun, sağını, solunu düşün, kendi yuvanı kendin yıkıyorsun?

— Mendille yuvanın ilgisi mi olur ana?

— Bu mendilin içinde Garip Emine'nin parası vardı. Benim açgözlü oğlum aldı emmisinin koynundan.

— Ana biliyon da bana ne diye soruyon?

— Paralar nirde?

— İremzi bana sakla diye virdi.

— Vir onları bana.

— Adam ne der bana?

— Sen viriyon mu virmiyon mu?

— Virmiyom, ben korkarım.

— Al bohçanı, yörü bubanın evine.

Ev alt üst olur, gelin iki gözü iki çeşme gider, hasta çocuğu bırakır. Biraz sonra babası gelir. Kızının kusurunu sorar. Şerife kadın hepsini anlatır.

— Benim hayırsız, arsız oğullarım Garip Emine'nin Mustafa emmide emanet duran parasını böğründen çekip almışlar. Konu komşu bilir. Meğer küçük oğlan almışmış. Emine'nin oyalı mendilinden anladım.

İstedim gelinden, inkâra saptı. Sonra aslını diyiverdi. Parayı virmez.

İhtiyar kızını tutar, getirir, parayı verdirir

— Şerfe bacı, der. Bu kız kocasının tenbihinden çıkmamış. Ama eğri, ama doğru. Sen onu bağışla.

Gelin çocuğunun başında kalır. Şerfe Abla düşer yollara, eşeği kakar, varır bağa. Emine'yi bulur. Parasını bir temiz teslim eder

— Kızım, der. Arada sabi sibyan var. Beddua etme. Zati yıkıldık yıkılacağımız kadar.

Emine parasını koynuna koyar

— Sen de kusura bakma Şerife Ana, der. Bu benim kışlık nafakam. Bakanım yok, edenim yok. Gayri ödeştik. Tanrı torunlarına şifa versin.

Emine'den ayrılan Şerfe Ana evine varır. Derler ki küçük oğlunun oğlunu ayakta bulur. Çocuk bayağı düzelmiş. Kadın bir düşünür, iki düşünür, oturup iki rekât da namaz kılar.

Bu olup bitenler Zeynep Ana'nın, Ahmet'in de kulağına erişmişti. Zeynep o gün bu gündür başağrısından kurtulamamıştı. Bakar Emine evinde. Örtünür, gider kapısına. Kız istemeyerek buyur eder. Zeynep ana biraz dil döker

— Sen benim kusuruma bakma Emine, der. Bu oğlanın hali beni perişan etti. Ne söylerim, ne ederim bilemem. Ahmet bana dargın. Ben mahsustan onun yanında seni almam demiştim. Sen bir garip kızsın. Yoksam köylü olup da tarlada çalışmayan kız mı olur? Yaşın küçük. Bu yaşta dile düştüğünü istemem. Haydi benim kızım. Bize varalım. Ahmet'in de yüzü gülsün. Duvarlara döner, başına yorganı çeker, kara kara düşünür.

Zeynep Ana Emine'yi yarı zorla evine götürür. Emine bir bakışta seçer ki Ahmet bayağı erimiş. Alır bahçeye çıkarır, tulumbanın başında, büyük incir ağacının altında otururlar. Zeynep Ana onları dinler

— Emine, sen beni kodun gittin, bir kat daha dünyayı kararttın başıma?

— Ben ne ideyim Ahmet Ağabey. Ben gündelikçi bir kızım.

— Bak Emine, babamdan ne mal kaldıysa yarısı anamın, yarısı benim. Anam dilediğini yapsın. Ama benim malım öylece sana kalacak. Ben de evin bir köşesinde barınırım. Sesini duyayım bana yeter.

— Ahmet Ağabey, ananın sana emeği var. On iki yıldır dünyasını bilmeden sana bakmış. Onu gücendirme.

— Sen bana cevap vermedin Emine? İşine gelmiyor, değil mi?

— Bu lafların şimdi sırası mı Ahmet Ağabey. O yaşa vardık mı?

— Emine, nişanlanalım. Yalvarırım sana. Zaten gözlerim görmez, elim de eline değmez. Yeter ki seni yakınlarımda duyayım.

Zeynep Ana mutfaktan çıkıp yanlarına varır :

— He, de Emine, der. He de kızım. Ben seni korumasını da bilirim.

Emine utana sıkıla

— Sen bilirsin Zeynep Ana, der. Günahı boynuna.

İki gün sonra kadın ne yapar yapar kızla oğlanın parmaklarına birer nişan halkası takıp konu komşuya da haber salar.

Gözleri görmez olalı evinden, yalnız hekime gitmek için çıkan Ahmet artık, bahçenin önündeki yolda, Emine'nin yanı sıra yürür. Evin içinde yüksek sesle güler. Anası içinden :

— Vara yoğa gülersin gayri, der. Allah güldürsün.

Ama Emine hiç değişmemiştir. Zaten becerikli ve akıllı kızdır. Ahmet'in uzamış saçlarını bir keser ki Zeynep Ananın parmağı ağzında kalır. Gayri Ahmet kalkıp kendi suyunu kendi mi içiyor, varıp yüzünü mü

yıkıyor, bir iş için bahçeden kalkıp eve mi giriyor, bunlar hep Emine'nin başının altından çıkan işler. Bir bir o öğretiyor oğlana.

Emine birşeyi bir desin yeter. Ahmet'in aklında kalır. Ama sabahları gelir gelmez elini sıkan kızın elini bırakmaz. Sağ elini onun yüzünde dolaştırır. Parmaklarıyla, elinin derisiyle görür sanki. Kız nasıl utancından kızarırsa Ahmet de öyle kızarır. Bu, gençlerin utancıdır. İkisi de kendilerinden, biribirinden utanırlar. Zeynep Abla bazen düşünür, Allah göstermesin bu kız çekilip gitse, Ahmet'in gayri iki yakası bir araya gelir mi? Acısından ölüp gitmez mi kör oğlancık?

GARİP EMİNE NİŞANLANMIŞ diyen kuzudan, koyundan, danadan, buzağıdan, çanak, çömlekten mutfak kaplarına, arşın arşın basmalara, ayrı ayrı, çeşit çeşit oyalara, hatta halıya, kilime kadar getirmedikleri şey kalmıyordu. Bunları yalnız Emine'yi sevdikleri için değil, biraz da garibin duasını almak için yapıyorlardı.

Gayri Zeynep Abla'nın evine gelen, kapıdan uğrayan Emine'yi görüyor ve ona birşey bırakıyordu. Kızcağız

— Ne zahmet Süt Anam, eyiliklerin yetmedi mi? Derdi. Kadın onu öperdi :

— Sana ne edilse azdır Emine'ciğim. Senin öz evladımdan ayıramam.

Zeynep Abla oğluna

— Bu kızın ne çok âşıklısı varmış, diyordu.

Emine baba evinin boş kalan ahırına artık buzağıdan, danadan, koçtan, kuzudan birşeyler salıyor ve onlara da bakıyor, yemlerini düşünüyordu. Ama hediye vermeyenler sırtına bir yük ot alıp, ya da bir torba arpa, ya da buğday yüklenip kapıya geliyorlardı.

Fakir fukara olup sırtı ile bir iki vük odun getirip

kendini belli etmeden çekilip gidenler vardı. Emine bu odunları alır veya ufalarken

— Allah getirenden razı olsun, derdi.

Hediyeleri raflara yerleştirmiş, kilimleri, halıları sermişti. Ona kim bir şey vermiş, gönlünü almışsa muhakkak bir taraftan kendi yüzü de gülerdi. Bunu denemişti bütün köylü. Çoğunun işi rastgidiyor, hastası iyileşiyor, ummadığı yerden eline para geçiyor veya bir kazadan burnu kanamadan kurtuluyor, konu komşu

— Verilmiş sadakası varmış? Diyorlardı.

Ama kimse Emine'ye hediyesini sadaka diye vermezdi. Onu memnun etmeğe çalışırdı. Komşularından dul bir kadın, şunun bunun tarlasında çalışarak geçinen Ümmühan, tarladan gelirken süpürge çalısı görmüş, bir tutam kesip sıkıca bağlamış, uçlarını birteviye tıraş edip bir de sap uydurarak Emine'ye vermişti

— Garip Eminem, yavrum. Ne sürüm var koç virem, ne tezgahım var halı hediye edem. Duydum ki nişan yapmışsınız. Tanrı hayırlı etsin. Şu süpürgeyi kendim yaptım, ettim, avluyu süpürsün Emine diye. Kusura kalma kızım.

Emine kadının elini öpmüş ve

— Allah senden razı olsun Ümmühan Anam, demişti. Tanrı seni sıkıntılarından kurtarsın, hacat kapılarını açsın sana.

— Amin gızım, amin.

Beş on gün sonra Emine Ahmet'e anlatmış, Zeynep Ana da kulak misafiri olmuştu.

— Ahmet Ağabey, Ümmühan anaya piyango vurmuş. Tam beş bin kâğıt saymışlar eline.

— Kim dedi bunu?

— Kendi söyledi bana.

— Ne didi?

— Sen bana, süpürge ilettiğim için dua ettin, Tanrı senin duanı kabul etti, diye ellerime sarıldı.

— Dua mı etmiştin Emine?

— Evet. Bu gidişle ben ölünce üstüme bir türbe yapıp muratları olsun diye çul çaput bağlayacaklar parmaklıklara.

Oğlan kızın ellerini tutmuş ve bu elleri yüzüne kaldırarak :

— Emine, demişti. Bana da dua et. Tanrı senin duanı kabul eder. Bir kere dünya gözüyle yüzünü göreyim, bana yeter.

Kız ellerinin üzerinde ağlayan delikanlıya acıyarak bakıp

— Tanrı o günleri bana da gösterir inşallah, demişti. Herşeyin bir vakti saati var derler. Üzülme.

Zeynep ölürse gözü arkasında kalmayacaktı. Kızın yalnız acımadığını, bu kör delikanlıyı yürekten sevdiğini anlıyordu.

Emine Zeynep Ana'dan her zaman çekiniyordu. Bunu sezen kadın bir gün bu kızın bu evin sahibi olacağını, oğluna bakacağını düşünerek onun gönlünü kazanmak için bir şeyler etmek gerektiğini anlamış, kapıya varan, işleri çekip çeviren Dursun Ağa'ya :

— Ortak, demişti. Gayri bu işleri Emine ile görüş. Benim okumam, yazmam yok, zati benim ardımdan o bu evin hanımı olacak. Emme dikkat et, benim ardımda şeytan varsa onun ardında yüce Tanrı vardır. Garip Emine dirler ona.

Artık Emine hangi tarlaya ne kadar masraf edildiğini, ne kadar işçiye avans verildiğini, ne kazanıldığını, bağlardan ne kadar üzüm, ağaçlardan ne kadar koz çıktığını, harman sonu hesaplarını tutuyordu.

Öğretmen çok istemişti ki bu kızcağız daha yükseği okusun da ileride hayatını okuması yüzünden kazansın. Ama bu kısmet olmamıştı işte. Öğretmen ona bazı kitapları hediye olarak vermişti. Kızın zihni bayağı açılmış, aklı şuna buna ermeğe başlamıştı

Hesabı kuvvetlivdi kızın. Bu arada ana ile oğulun

ellerindeki mal ve topraktan başka kasadaki bankada yüklüce paraları olduğunu da öğrenmişti.

Ne yazık ki Ahmet çok küçük yaşta gözlerini kaybettiği için eline kalem almamış, harfleri bile tanımamıştı. Zaten okumuş olsaydı da eline ne geçecekti! Gözlerini karaçiçeğe verdikten sonra.

Emine onun karanlık hayatındaki sıkıntıları, yoksullukları anlıyor ve bunları gidermeye çalışıyordu. Ahmet yalnız bir köşede oturup düşünürse muhakkak aklını yitirirdi. Emine ona iş öğretiyordu. Bunun için gizlice

— Zeynep Anam, diyordu. Tembelliğimden, üşencimden değil. Bu Ahmet Ağabeyimin içlenmesinden korkuyorum. Elin kolun oynamasın, kara kara düşün. Buna ne yöne kadar can dayanır. İsterim ki birşeyler yapsın, bir işe yaradığına sevinsin.

Emine dilediğini yapıyordu. Bunun gibi, havuzun ilerisindeki kurumuş sebzeleri beraber sökmüşlerdi. Sonra onları tahta sıranın önüne alıp ayıklamışlar, taneleri kaplara doldurmuşlardı. Sonra o bakımlı toprağı Ahmet sıra sıra giderek bellemişti.

Ahmet bir bahçenin nasıl belleneceğini hayal meyal hatırlamıştı. Bir yanaşma, o hastalanmadan önce bu bahçeyi bellemişti de Ahmet seyretmişti onu.

Şimdi Emine beli getirmiş, ona nasıl tutacağını, nasıl ayağı ile basacağını, sonra toprak tezeğini nasıl kanırıp devireceğini ve belin ucu ile bu tezekleri nasıl dağıtacağını öğretmişti.

Anası bile şaşmıştı. Ahmet mükemmel belliyor ve belledi̇ği yeri düzeltiyordu. O bu işte biraz yorulunca Emine onu içeriye alıyor, sırtına bir kazak koyuyor, gerekirse ayaklarını sildiriyordu.

Kadın birgün dayanamamış, kız gittikten sonra

— Bir gün sen bu kıza parmaklarını da doğratırsın, demişti.

Ahmet hemen iki günde bir

Emine onun karanlık hayatındaki sıkıntıları, yoksullukları anlıyor ve onları gidermeye çalışıyordu.

— Emine, benim tırnaklarım uzadı galiba, diyordu.

Kızın ellerini tuttuğunu, tırnaklarını kestiğini istiyordu. Anası öyle konuşunca

— Ne ideyim anam, demişti. Benim başka neyim var ki. Bir anam, bir Emine.

Oğlu da hatır sayıyordu. Saygılıydı. Anası ile nişanlısının iyi geçinmesini istiyordu. Anası onun bir gecelik hasrete dayanamadığını bildiği için

— Kızım, sen var nişanlının yanına, diyordu. Bekler durur seni.

— Anam gün yeni doğdu.

— Kızım, bizim için gün doğar, batar, ama Ahmet için dünya hep biteviyedir, kapkaradır.

Emine her sabah Ahmet'in saçlarını tarıyor, gömleğinin yakasını düzeltiyor, ona yapacak iş buluyor. Kimin aklına gelir ki eline alıp da gözleriyle görmeden pirinci bulgurdan, buğdayı arpadan, nohudu fasulyeden ayırmasını oyun ederek vakit geçirecek.

Ahmet kalem tutmasını, imzasını atmasını da öğrendi. Sayıları görmediği halde sıra sıra yazıyordu. İşlenmemiş beyni bazı şeyleri çok çabuk kavrıyordu.

Emine evde Ahmet için bir yenilik daha düşündü. Neye Ahmet bir saz çalmasındı? Bunu önce Zeynep Ana'ya açtı. Daha sonra saz ustası Hamdi Efendi'yi çağırdılar. Ahmet önceleri pek gönüllü değildi ama Emine'nin hatırı için razı olmuştu. Daha sonra, birşeyler becerdikçe hevesi arttı, işi ilerletti. Emine akşam yemeğinden sonra gider, gidinceye kadar da Zeynep arkasından bakardı. Emine'nin evinde ışık yanınca artık kadın çekilir, kapıyı kapatırdı.

Ahmet daha çok, Emine gittikten sonra saz çalıyordu. Sazın içli sesi onun duygularına uygun geliyordu. Daha çok tadını almak ister gibi bazen bir tele durmadan dokunur, başını saza dayayıp dinlerdi.

Ahmet'in seslere karşı aşırı bir duyarlığı vardı.

Emine'nin ayak seslerini dış kapının önüne geldiği zaman anlar, kapıyı açmak için kalkar, anası

— Nereye oğul? derdi.

— Emine geldi anam, kapıya varayım.

— Ben duymadım Ahmet.

Bakar ki Emine sahiden de gelmiş. Kadın oğlundaki bu duyarlığı kıskanmıyor değildi. Başka bir çare olsa Emine'yi sokmazdı eve.

Daha sonra, o kış kadın da hastalandı. Üşütmüştü. Bütün iş Emine'ye kaldığı gibi hastaya da baktı, gece de Zeynep ananın yatağının bir ucunda kıvrılıp yattı.

Zeynep Ana hastalığı sırasında anladı ki o eve bir gelin lazım. Yalnız oğlunun değil, kendisinin de buna ihtiyacı var. Eh, yaş ilerliyor, insanın vakti vaktine uymuyor. Bazen eli işe varmıyor. Gencecik kız, nasıl olsa çekip çeviriyor işte.

Ama, Emine'nin yerinde bir başkası olsa bu kadar yumuşak başlı ve bu kadar candan olur mu? Oğlu kendisini seviyor. Onsuz yapamıyor diye gerim gerim gerilip köşelere kurularak

— Ben ırgat mıyım demez mi! Yok yoksul kişiler misiniz! Varın bir iki hizmetçi tutun.

El kızı bu. Der mi der. Ama Garip Emine'nin böyle huyu yoktur. O yalnız gücenir. Onun kalbini kırmak kolay. Ama bu kalbi okşayıp kendisini bağışlatmak çok güç.

Emine yüksünmedi, kadını tertemiz yatırdı, doyurdu, elini, yüzünü sildi. Kendi anası olsa daha iyi bakmazdı.

Zeynep Ana bütün kış yarı yattı, yarı dolaştı. Emine onlarda kaldı. Bu arada kapalı kış günlerini geçirmek, geceleri avunmak için bir de radyo aldırttı.

Artık Ahmet, Emine iş görürken radyo ile avunuvordu. Dünyanın öbür ucundan sesler alıyor, evin içi

konuşmalarla, saz sesleriyle doluyordu. Bu gözleri görmeyen bir insan için büyük bir yenilik, bir avuntuydu.

O zamana kadar radyo almamışlardı. Zeynep Ana :

— Ne yapayım radyoyu, derdi. Benim içim kan ağlıyor.

Ama şimdi o da dinliyordu. Bilmediği, görmediği şehirlerde, memleketlerde oturan insanların seslerini dinliyorlardı.

Bahara yeni ümitlerle çıktılar. Kar ortadan kalkmış, güneş görünmeye başlamıştı. Köyde yeni kuzular, buzağılar doğmuştu. Erik ağaçlarının beyaz çiçekleri karlar gibi uçuşuyorlardı. Arılar şimdiden işe başlamışlardı.

Eh artık Emine on dört, Ahmet de on sekiz yaşında olmuşlardı. Gözlüklerinin altındaki gözlerinin kırmızı birer et parçası kesilmiş olduğunu görmeseler konu komşu Ahmet'i yakışıklı, güzel bir delikanlı sanırlardı.

O kalınlaşmış sesiyle, azıcık içli olarak türkü söylerken saz da çalıyordu. Bu işi iyice ilerletmişti.

Baharda ekilecek sebzeleri Emine ile birlikte bahçeye eken Ahmet artık evlilik için sabırsızlanıyor ve bazen kıza :

— Emine diyordu. Gayri yetmedi mi bu hasret! Ne zaman ben seninle bir yastığa baş koyacağım? Ölüp gidersem sana dert olmaz mı?

Bu iş Emine'nin değil, Zeynep ananın işi idi.

Ahmet evin içinde bir kız evlat gibi büyümüştü. Utangaçtı, anasından bile sıkılırdı. Kalkıp da

— Bizi artık evlendir, diyemezdi.

Zeynep Ana onları sık sık gözetlediği ve konuşmalarına kulak verdiği için aralarında geçeni biliyordu. Oğlu israr ediyor, kız çekiniyordu.

Bir gün kızı bir yana çekip :

— Emine, dedi. Vaktim vaktime uymuyor. Ben yaşlı sayılırım. Bana bir hal olursa işiniz güçleşir, or-

tada kalırsınız. Ahmet'in eli ermez gücü yetmez. Sana gelince bir kızsın.

— Ana erken değil mi? Ben daha on dördündeyim.

— Bilirim Emine. Hâkime durumu anlatırız. Kaç göç kalksın aradan.

Emine de komşuların fısıltısından şikâyetçiydi. Hemen evlenmeye istekli değildi. Köyde muhtara, öğretmene danıştılar. Muhtar :

— Ahmet düğün istemiyor, dedi. Hoca ile iki şahit getiririz, iş olur biter.

Emine buna karşı direndi

— Zeynep ana, kusura bakma. Benim parada pulda gözüm yok ama ben imam nikâhı ile evlenmem. Belediye memuru buraya dek gelir. Deftere geçirir bizi.

Şöyle olmuş, böyle olmuş ne farkı olacak! Bu işleri takip edecek olan okul öğretmeni Mayıs başında işe koyuldu. Okulu tatil etmiş, çocukları mezun etmiş, o da köyden bir aile babası gibi yaz işlerine başlamaya hazırlanmıştı. Emine'yi mezun eden de o olduğu için kızın iyi bir evlenme yapmasına taraftardı. Yaşının küçüklüğü biraz canını sıkmıştı ama Emine bu işi de iyi idare edebilirdi.

Yargıçla aile durumunu görüşmüş, onun gösterdiği yoldan yürüyerek nikâh işini hazırlamağa başlamıştı. Nikâh memurunu eve getireceklerdi. Komşu kızları ayak üstü davetlilere hizmet edeceklerdi.

Bu gibi işlerde akıl verenler, ara bozanlar eksik olmaz. Eve gelip gidenler arasında Emine'yi bir köşede yakalayıp fit koyanlar da oldu :

— A kız sen divane misin? Bu huysuz karının kahrı çekilir mi? Hem ömrün günün Allah'ın körüne bakmakla mı geçecek? Kocam diye bu adamı mı ortaya koyacaksın? Gençliğine yazık değil mi?

İş bozulacak diye ödü kopan Ahmet nikâh gününü dört gözle bekliyor, o da sık sık Emine'ye

— Ben o günlere erisecek miyim Emine? diyordu.

Kim ne dediyse dedi. Emine verdiği sözden dönmedi. Kırdılar, sardılar bir nikâh kıydırdılar. Emine'ye gelinlik öyle bir yakıştı ki, iyi yürekli komşular övündü, onu oğullarına almadıkları için oğlan anaları dövündü.

Varlık yerinde, para bol, başka neye harcayacaklardı ki? Zeynep kadın birşeyin eksik olmasını istemedi. Taktı, takıştırdı, yaptı yakıştırdı, bütün köye bir de şölen çekti ki yiyenin önünden arttı, işitenin parmağı ağzında kaldı. Bu düğünün en mahzunu olan Ahmet'ti. O güzelliğini söyleye söyleye bitiremedikleri Emine'nin yüzünü görmemişti ve göremeyecekti.

EMİNE TAZE GELİN, dünyasını görmeyen Ahmet bu canlı, sıcak, tatlı dilli sevgili için deli divane olur. Sevincini, âşıklığını saklayamaz.

Eh Zeynep Ana'nınki de can. Doğurduğu, beslediği, kahrını çektiği oğlunun yeni geline düşkünlüğü kanına dokunur. Genç yaşında dul kalmış, bu çocuk yüzünden evlenmemiş, dünyasını bilmemiştir. Analığın mükâfatı bu mu?

Kadının Emine'ye karşı hırsı, garezi arttıkça artar. Kızı hiç rahat komaz. Her yaptığına kabahat bulur, her işini beyenmez, gelip gidenlere çekiştirir :

— Hayırlı bir evlat olsaydı anası onu doğururken ölmezdi, yine hayırlı bir evlat olsaydı babası gurbette sürünüp, ele güne el açarak ölmezdi, der.

Bunlar hep Emine'nin kulağına gider. Duyduklarını içine atar. Ahmet üzülmesin diye ona da söylemez. Artık köşeye çekilen Zeynep her şeyi önüne ister, bağırır, çağırır, köşesinden kalkmaz, terlikleri bile ayağına giydirilir.

Bu halleri bilen de var, bilmeyen de. Zeynep ablanın laflarının çoğuna inanmazlar, yeni gelinin durup

dinlenmeden nasıl çalıştığını, herkese nasıl da güler-yüz gösterdiğini bilirler. Üstelik yaşlı kadın

— Ne sinsidir o, bilemezsiniz, der. Oğlanı sabahlara kadar vır vır, dır dır uyutmuyor. Hep beni çekiştiriyor. Ben şöyleymişim, ben böyleymişim. Yok beni evden atsınlarmış, yok Ahmet'i alıp kendi evine gitsinmiş.

Emine'yi bir köşeye çeken süt analarından biri :

— Kızım, der. Sel gider, kum kalır. Bu kadın ihtiyardır, bu kadın sana misafirdir. Kocanın da anasıdır. Gözlerini kapattı mı bütün malı sizlere kalacak. Bu kadar etme.

Emine'nin gözleri dolar :

— Süt anam, der. Benim yerimde analı babalı bir gelin olsa bir gün durmaz. Ama ben bir garip gelinim. Allah'tan başka güvendiğim kimse yok.

Emine üst yanını anlatmaz. Anlatsa konu komşu Zeynep Ana'nın başına üşer, Ahmet bile anasına karşı gelir.

Evin içinde neler döndüğünü bilmezler. Emine'nin sofradan aç kalktığını, gücendirildiğini, Ahmet'in:

— Ana Emine nerede kaldı?

Diye sorduğu zaman

— Ne olacak oğlum, gözü yiyecek gördü de daha doymadı. Burada yediği yetmez gibi bir de ayak üstü mutfakta tıkınır, der.

Böyle lafların bir tanesini işitse köpekler kudurur.

Bir gün kızcağız artık dayanamaz, iki gözü iki çeşme ağlayarak

— Ana, etme bana bu eziyeti der. Kuru ekmek yisem daha rahat ederdim. Mısır çapalasam kimse gönlümü kırmazdı. Bana fakirlik hayatımı aratıyorsun.

Kadın birden parlar

— Ahmet, Ahmet, diye seslenir. Bak seninki mısır çapaladığı günleri, yediği kuru ekmekleri arıyormuş.

Ahmet kendisini çarpa çarpa kapıya çıkıp :

— Ana, ben onu da bilirim, seni de. Senin karşında demir olsa dayanmaz. Ama unutma, buna Garip Emine derler.

Evet Garip Emine bu. Gittikçe hırsı artan, kıskançlıktan boğulacak hale gelen kadın bir gün komşuda olduğu gibi yere yığılır. Dil ağız vermez. Bir yatak çarşafına yatırıp dört kişi birer ucundan tutarak evine getirir ve yağına yatırırlar.

Garip Emine yine acır, yine ağlar. Gezip yürüyen, top gibi gürleyen bir insanın böyle yatalak olması ona çok acıklı gelir. Kendi anasını tanımamıştır, ama tanısaydı ona da ancak kocasının anasına baktığı kadar bakardı.

Kendisini bir köşeye çeken, hanımefendilik taslayan Zeynep'i Allah bir köşeye çekmişti işte. Gelinini sağa sola yeren kadın artık ağzını açıyordu ama dili söylemiyordu. Ona gayri bir ağaç gibi bakmak gerekiyordu. Ağır gövdesini kaldırıp koparmak kolay değildi.

Sevdiği yemekleri bildiği için gelini o yemekleri yapıyor, yattığı yerde elini yüzünü siliyor, saçlarını tarıyor, yemeğini ağzına yediriyor, suyunu içiriyordu.

Konuya komşuya :

— Allah beni bu karının eline komasın.

Diyen Zeynep kalmıştı gelininin eline. Ama korktuğuna uğramamıştı. Emine'yi, asıl kaynanasının bu yatalak hale gelmesinden sonra anladılar. Kör kocaya mı baksın, yatalak anasına mı baksın, dışarıdaki işlere mi, evin içindeki işlere mi?

Annesinin yanına oturarak fısıl fısıl anlattığı şikâyetleri dinleyen Ahmet şimdi o sustuktan sonra, yanlarına çıkabileceği veya odasına gelen komşulardan başka türlü işitiyordu

— Aman Ahmet'çiğim, bu kızın sen de gönlünü al. Anacığına tertemiz bakıyor. Para ile adam tutsan,

altına boğsan bu kadar bakmazlar. Eh, anacığın, hiç yoktan iftira ederdi. İşte eline kaldı.

Ahmet karanlıktaki hayatı ile düşünüp anlamaya çalışıyordu. Ona herşeyi anlatan seslerdi. Anasının belli belirsiz inlediğini ve Emine'nin

— Şimdi anacığım, şimdi yemeğini de vereceğim, dediğini duyuyordu.

Emine bunu ve bunun gibi sözleri en tatlı sesiyle söylüyordu. Geceyarısı işleri bittiği zaman uzanıp yatınca da Ahmet onun yorgunluktan inlediğini ve sabahları çok güçlükle kalktığını anlıyordu.

Ne kadar iyi bakılırsa bakılsın, hareketsiz bir insanın ömrü biraz kısa oluyordu. Zeynep Ana da bir gece sessiz sedasız öldü gitti.

Bu Ahmet için bir yıkım sayılırdı. Ama işte ağacın ana gövdesi kesilmiş, artık sürgünlere kuvvet verilmişti. Hayat daima tazeleniyordu.

Emine günlerce ağladı, eli işe varmadı. Sonra komşulardan biri gelinin halinden şüphelendi. Soruşturdu.

Emine hamileydi.

Bu olay yeni evlilere yeni bir yaşama gayreti verdi. Dul bir kadın ev işleri için tutuldu. Karı koca kendilerini toplamağa çalışıyorlardı. Bu arada veraset ilamı da çıkartıldı. Okul öğretmeni yine onlara yardım etti.

Emine kocasını, tahmin edebildiğinden de zengin buldu. Fakat bu koca kendi malını hesap etmekten de yoksundu. Elindeki değnekle ancak bahçede dolaşabiliyor, karısının yaptırdığı parmaklıkların boyunca gezintisi sürüyor alıştığı yerlerde oturuyor elleriyle araştırarak çiçekleri buluyor, kokluyor, meyve ağaçlarına uzanarak yaprakların arasında büyümeye başlayan yemişleri okşuyordu.

Dursun Ağa gelini, mal sahibi olan kaynanasından daha çetin, daha cin fikirli bulmuştu. Bal tutan parmak

yalar derler. O da işleri üzerine almıştı. Ama Allah bin bereket versin, bu işler yüzünden kız gelin etmiş, oğlan evlendirmiş, kimseye muhtaç olmayacak kadar tarla, mal elde etmişti.

Seçtiği, çalıştırdığı iyi adamlardı. Bazen biraz hainlik yapıyordu. Ama şikâyet ederler de gelinin kulağına gider diye korkuyordu. Çekinmekte de haklıydı. Emine bakmazdı gözünün yaşına. Etrafta o işe girmek isteyen bunca adam vardı.

Artık hemen her akşam eşeğe atlayıp bahçeye geliyor, o günkü işler için hesap veriyor ve ertesi gün yaptıracaklarını anlatıyordu. Ahmet karısının çiftliğin her işine akıl erdirmesine şaşıyordu. Bu erkek işi sayılırdı. Hatta Zeynep Ana ölünce Dursun Ağa kazancının artacağını sanmıştı. Fakat Emine işin nerelerden açık verdiğini, hangi taraftan sızıntı yaparak kazancın başka keselere aktığını sezmişti.

Çuvalların yırtığı dikilmiş, arkların su kaçıran yerleri onarılmıştı. Zarara, ziyana yer yoktu gayri. Bunu Dursun da anlamıştı ki, işi tehlikeye atmamak için artık ballı parmaklarını daha az yalıyordu.

Emine birkaç şikâyet üzerine haftadan haftaya ırgat parasını evde ödemeye başlamıştı. Bunun için bahaneler buluyordu. Sözde bunları Ahmet istiyordu. Yedi sekiz işçi geliyor, çalıştıkları işler zaten yazılmış olduğu için haftalıklarını alıp gidiyorlardı.

Hani para dağıtımında Dursun Ağa bazı haksızlıklar yapmamış değildi. Bu işçilerin hallerinden belli oluyordu.

Ahmet güzel havalarda bahçeye çıkıyor ve bazen tulumbadan su çekerek havuzu dolduruyordu.

Her köyde olduğu gibi orada da yoksul kişiler vardı. Bazen çalışıp ödemek için para isteyenler oluyordu. Bazı kadınlar doğrudan doğruya el açarak kızlarına alacakları altı arşın basmadan, veya ayaklarında dağılmış olan kunduradan söz ediyorlardı.

Emine bir para yardımı yapacağı zaman muhakkak Ahmet'e danışırdı. Kocası içini çekiyordu

— Emine, elim ermez, gücüm yetmez. Bana dünya sensin. Sen ne istersen yap. Bana hiç danışma.

Emine eline geçen varlıkla övünmüyordu. O hep o Garip Eminey'di. Öyle takıp takıştırdığı, kat kat elbise yapındığı da yoktu. Zaten bir yere çıktığı da yoktu. Ahmet kör olduğu için herkesten kaçardı. Kocası ayağına köstek gibiydi, onu bırakıp bir yere gidemezdi. Evin içinde, bahçede avunuyorlardı. Bazen Ahmet saz çalar, Emine de türkü söylerdi.

Emine kimsesiz, dul kadın Zehra'ya evinde oturması için izin vermişti. Emine'ye babasından kalan evde nişanlandığı zaman kendisine köyden hediye edilen hayvanlar da vardı. Zehra bunları çobana verir, kapıyı çeker, Ahmet'in yakın olan evine gelirdi. Akşamları da davar dönüşü eve gidiyordu.

İki yıl içinde danalar büyümüş, inek olmuşlardı. Sütleri fena değildi. Kadın bu sütleri de sağar, kasabaya giden arabaya verirdi. Koyunlar da artmış küçük bir sürü olmuştu.

Emine evinin eşyasını da dağıtmamıştı. Halısı, kilimi, kurulu sobası vardı. Ev ineklerin geliri ile idare ediliyor, bu işe Zehra bakıyordu.

Ahmet bazen takılır :

— Emine, derdi. Ev istersin de ev mi yok! Davar istersin de davar mı yok? Ne başına dert edersin bunları.

Emine içini çekerdi

— Ahmet, ev babamdan kaldı. Varsın dursun. Yarın oğlumuz olur, kızımız olur, birinden biri ayrı çıkmak isterler. Hazır bir ev bulunsun. Davara gelince kime zararı var. İşte otlarını kendileri alıyor, çoban hakkını verecek kadar süt sağılıyor.

Emine hiçbir zaman mısır çapasına gittiği günleri, günün harında çalışmalarını, sonra evinde tek başına,

kış gecelerinde çektiği korkuları unutmamıştı. Bazen komşular arasında konuşulurken Emine

— Selim Efendi'nin bağı mı? diyordu. Bilirim, toprağı kına gibidir. Ben iki kez oraya mısır çapasına gittim. Bir kez de yanda bezelye ekilmişti. Dipleri doldurdumdu.

Evin ahırında iki hayvan vardı. Bütün yaz ahırda beklerdi. Emine aklına esti mi, ikisine de eğer vurdurur, Ahmet'i de bindirir, at başı beraber tarlalara doğru giderlerdi.

Emine birden, çalışan işçilere baskın yapar, bazen şaka eder, bazen çalışmış, kasketini başının altına koyup uyuyakalmış olan bir işçiyi uyandırmadan çekilirdi.

Ahmet birşey görmüyordu. Fakat Emine ona anlatıyordu. Ekin alabildiğine fışkırmış, arasında kırmızı gelincikler var. Tarlanın sınırındaki kavak ağaçlarının yaprakları hafiften kıpırdıyor.

Bir gün öğretmen onlara misafir gelmişti. Ahmet'le bahçede oturmuşlardı. Emine kahveyi getirdiği zaman Öğretmen

— Emine, kızım, demişti. Ahmet güneşe, ışığa doğru baktığı zaman ortalığı kızılca görüyormuş. Haberin var mı?

— Biliyorum Öğretmenim. Bir gün bahçedeydik. Hava bulutluydu. Ahmet güneş çıktı Emine, demişti bana. O zamana kadar farketmemiştim. Meğer güne bakarsa bir kızıllık görürmüş. Bunu anasına da dedim, bana «Göstermediğimiz hekim kalmadı, boşuna ümitlendirme» demişti. Ama ben bu fikirde değilim. Ahmet'in göz sinirleri, gözbebekleri bozulmamıştır. Bozulsa hiç karanlıkla günü ayıramazdı. Odada bile pencerenin nerede olduğunu bilir.

Ahmet bu konuşmadan sıkılıyordu. Fakat Öğretmen

— Bir deneme daha yapmak gerek, dedi. Aradan

— Bir deneme daha yapmak gerek, dedi.

on iki yıldan fazla geçmiş. Hekimlik gittikçe ilerliyor. Yeni yeni buluşlar var. Belki Ahmet'in gözlerindeki arıza sadece dıştadır.

Emine içini çekerek :

— Hele yavrumuz dünyaya gelsin Öğretmenim, dedi. O zaman Ahmet çocuğunun yüzünü olsun görmek ister.

Ahmet karanlığa alışmıştı. Evin içinde dolaşıyor, az çok işler görüyor, radyo veya saz çalıyor, pek fazla sıkılmıyordu. Ama insan ay ışığını, yeşillikleri, renk renk çiçekleri, konuştuklarının yüzünü, yediği yemeğin ne olduğunu görmek isterdi.

Göz nuru Allah'ın bütün canlılara verdiği en büyük nimetti. Körlük, mezar karanlığına bürünme, ölüm demekti.

Ahmet bazen anlatırdı

— Babamın yüzünü hatırlarım Emine. Gözlerim görürdü o zaman. Beni atının önüne oturtur, rençberleri kontrola giderdik. Bazen de beni köyün kahvesine götürürdü. Orada tavla oynar, kahvecinin getirdiği sakızlı lokumu bana yedirirdi. Kocaman bıyıkları vardı babamın. Onları avuçlardım.

Ahmet annesini pek hatırlamıyordu. Nedense o aklından silinmişti. Bir de dedesi varmış. Aileden kimse kalmadığı için Emine bu ihtiyarın ne olduğunu ve nereli olduğunu öğrenememişti.

Ahmet'in artık görmeye hevesi yok sayılırdı. Elindeki ince değnek ona göz görevini yapıyordu. Onunla birşeyi kırıp dökmeden seçiyor, evin içinde hiç sakınmadan yürüyordu.

Elleri de ona büyük yarar sağlıyordu. Gece, yanında yatan karısının yüzünü elleriye yoklar, bu taze yüzün güzelliğini anlardı. Kendi kendine sakal tıraşı olabiliyordu. Saçlarını tarıyor, düzgün olup olmadığını avucunu başında gezdirerek farkediyordu.

Görme duygusu ortadan kalkınca, işitme ve do-

kunma duygusu bir kat daha kuvvetlenmişti. Normal bir insanınkinden daha hassas elleri ve kulağı vardı. Emine'nin kapıya gelişini adımlarının sesinden anlardı ve annesi buna şaşardı. Şimdi durup dururken birinin kapıya geldiğini haber veriyor, bu sefer bu duyarlığa Emine şaşıyordu.

Yalnız konuşmalarından değil, ayaklarının sesinden, öksürüklerinden de gelen misafire hemen adıyla seslenir ve bunda hiç yanılmazdı. Başka gözleri görmeyenler gibi başını dik tutmuyordu. Sağa sola çeviriyor, sesin geldiği yere dönüyor, kara gözlüklerinin altından herkesi ve herşeyi gördüğü duygusunu yaratıyordu.

GARİP EMİNE benim annemdir. Ben onun öyküsünü sonradan öğrendim. O bana hiçbir şey anlatmazdı. Zaten çok az konuşurdu. Az konuştuğu için beni sevmediğini sanırdım. Ama yanında, sessiz dururken eli elimden ya da başımdan çekilmezdi.

Beni ne zaman bıraktıklarını, ne zaman gittiklerini bilmiyorum. Zehra Teyze beni okula yazdırmıştı. Altı yaşımın içindeydim. Beş sınıflı okulda Bedri Öğretmen hem müdürlük yapıyor, hem de öğretmenlik. Garip Emine'yi de o okutmuş.

Tatil aylarında evimizin önünden geçer, hergün bahçe kapısını açar içeriye girer, beni yanına ister, benimle arkadaş gibi konuşurdu. Kahvesini içtikten sonra da giderdi.

Bedri Hoca bu uğramalarını hiç aralıksız sürdürüyordu. Annemle babam köyden giderken ona rica etmişler. Annem

— Zehra Teyze çok dikkatlidir, Cemal'i de sever. Ama ne de olsa cahil bir kadın, siz ara sıra uğrayıverin. Ben tenbih ettim, bir sıkıntıları olursa size Zehra söyleyecek, demiş.

Zehra dul bir kadın. Annemin babasından kalan

evinde otururdu. Annemle babam giderken babamın evine taşındı. Evde bir o, bir ben kalmıştık. Komşular da yoklar

— Aman Zere, derlerdi. Emanettir. Gözünü üstünden ayırma. Başına bir kaza gelirse Emine seni uçurur.

Annem Emine Zere'yi nasıl uçuracaktı, bunu düşünürdüm. Çocukluk işte. Köyde Zehraya Zere diyorlardı. Dillerine daha uygun geliyordu. Bir gün bahçe de otururken sormuştum

— Zere Teyze annem seni uçurur mu?

— Uçurur ya, dedi. Ona Garip Emine derler.

— Sahi mi söylüyorsun? Koca karı uçar mı?

— Emine uçurur adamı, ama havada uçurmaz. Kötü eder.

— Sen birşey yapmazsın ki. Hem sen ondan kuvvetlisin. Kocamansın.

— Bu iş okka ile, tartı ile değil Cemal. Anan için perili derler.

— Peri ne oluyor? Ben görmedim.

— Herkes perileri görmez. Zaten göze görünmezler.

— Annem görür mü?

— Görür mü, görmez mi bilmem. Ama öyle derler işte.

— Durup dururken mi söylerler?

— Yok, denemişlerdir. Annene kim kötülük etmişse Allah onu cezalandırmıştır. Kim eyilik etmişse eyilik bulmuştur.

— Allah onu sever, öyle mi?

— Eyi bildin Cemal. Allah Emine'yi sever. Anasız, bubasız büyüdü. Benim gibi bir kadın böyüttü onu. Yok yoksuldu kadın. Ama bir gün aç kalmadılar. Emine kısmetli bir çocuktu. Vardan yoktan onlara yiyecek gelirdi. Tüm köylü severdi Emine'yi. Doğduğunda anası ölmüş, onu emzirememişti. O çağda Halil'in Fatma

var ya. Hani Annenle Yaşıt, Zülfiye'nin anası. İşte o Fatma Zülfiye'yi doğurmuştu. Ama sütü gelmemişti. Zülfiye ağlar durur, beri yanda Emine de ağlardı. Emine bir gün önce doğmuştu. Babası Kadri nasıl besleyeceğini bilmezdi. Bir komşu Emine'yi Fatma anaya verdi : «Hele biyol bu garibi emzirmeye bak, belki sütün gelir» dedi. Netsin avara Fatma! Aldı Emine'yi, emciğini ağzına verdi. Başladı Garip emmeye. Bir süt geldi, hani anaç ineklerde yoktur öylesi. İşte o zamandan bellediler ki, bu anasız kalan Emine'de bir başkalık var.

— Zere Teyze, sonra ne oldu?

— Sonrası heç de eyi olmadı. Emine'nin babası zengindi. Dağ taş malı, göz alabildiğine geniş tarlaları, bağları vardı. Genç adam, durur mu, kalktı Esma'yı aldı. Sözde Emine'ye baksın diye. Ama Esma'da o göz yok. Emine'yi biraz büyüyünce Güssüm Ana'ya bırakıp İstanbul'a gittiler. Gidiş o gidiş. Babası oradan para çeke çeke bütün mallarını yitirdi, sokağa düştü. Gelip geçene el açarak öldü. Derler ki Esma'nın da iki yakası bir araya gelmemiş. Bir başka kocaya gitmiş. O Allah'ın günü dövermiş. Sonradan öldüğünü duyduk.

Zere Teyze burada içini çekiyordu :

— Eeee, Emine demişler ona. Garip Emine. Babası da olsa ona kötülük edenin, iki yakası bir araya gelmez.

Ben annemle babam evlendikten sonra ikinci yılda doğmuşum. Annem on altı yaşındaymış. Babamla beraber İstanbul'a gittikleri zaman da annem ancak yirmi iki yaşındaydı.

Ben İstanbul'a gidenlerin bir daha dönmediğini sanırdım. Anamla babamın geriye gelmeyecekleri için ağlardım. Bunu Bedri Öğretmen duymuş. Bana

— Cemal, dedi. Bak köyden bir çok köylü, kadın erkek İstanbul'a gidiyor, yine dönüyorlar. Geri gelmeyenler hesabını bilmeyen, eğlenceye dalmış olanlardır. Senin annen akıllı bir kadındır. Babanın gözlerini iyi

ettirmek için gitti. Hatta baban gitmek istemiyordu da annen zorladı. İnsanın dünyayı görmemesi çok korkunçtur.

Ben babamı bilir ve ona çok acırdım. Bizimki gibi onun gözbebekleri yoktu. Gözkapaklarının arasında birer et parçası vardı. İnsan bakmak istemezdi.

Ben onu elinden tutar, bahçede dolaştırırdım. Bir iki defa okula kadar gitmiştik. Babam buna sevinmiş :

— Artık Cemal yetişiyor, beni o gezdirir, demişti.

Babamın gözlerine baktırmaya giderken annem herkese ayrı tenbih etmişti. Bütün komşular, hatta komşu çocukları bana bakarlardı. En çok bahçedeki havuzu severdim. Zere tulumbadan su çeker, havuzu doldururdu. Havuz derin değildi, ama annem yine çevresine demir parmaklık yaptırmıştı ki babam düşmesin.

Haftada, iki haftada bir Zere bu havuza girer, bütün suyunu boşaltıp içini yıkar, tertemiz yapar, sonra yeniden su ile doldururdu. Havuzun suyu güneşte parlar, küçük kuşlar suyun yüzünü kanatlarıyla yalayıp geçerlerdi.

Evde aylarca yalnız kalmaktan sıkılmış olacağım ki okuldan hoşlandım. Boğazsız, biraz çelimsiz bir oğlandım. Canım yemek yemek istemezdi. Zere Teyze gibi Bedri Öğretmen de beni beslemeğe çalışırdı. Ama okumaya hevesim varmış. Bunun için Bedri Öğretmen :

— Anası da böyleydi, diyordu. Çabuk kavrardı.

Evde bana ders gösterecek kimse yoktu. Ama daha okula başlamadan, merakım yüzünden bazı sözcükleri yazar, bunlara rastlarsam okurdum. Her evde olmayan kitaplar bizde vardı. Bu kitapları Bedri Öğretmen anneme hediye ederken :

— Kızım, demiş. Senin aklın çok, ama okumaya olanağın yok. Bu kitapları karıştır. Bir çok zorları bunlarla çözersin.

Annem beşe kadar okumuştu ama yaşantısında

kendisine gerekli olacak bilgilerin kitaplarını da hocası ona vermişti. Bazen şehre, daha büyük okullara giden köylü çocuklarından anneme gelip bir sözün ne anlama geldiğini soranlar olur, annem :

— Dur, kitaba bakayım, der ve hemen cevap verirdi.

Hergün evimize gazete gelirdi. Kasabaya inen köy arabası annem için bir gazete alırdı. Annem bu gazeteyi uzun uzun okur, babam dinlerdi.

Annemle babam gittiler. Aradan iki hafta geçti. Öğretmene annem bir mektup yazmış. Bunu eve gelerek okudu. Annem babamın gözlerinin muayene edildiğini, körlüğü oluşturan şeyin göz bebeklerinin dışında olduğunu tahmin ettiklerini, hastaneye yatacağını bildiriyor ve para istiyordu.

Aradan bir ay geçti. Bir mektup daha geldi. Babamın gözleri ameliyat edilmiş, fakat daha bağlı duruyormuş. İyileşmesi uzun sürecekmiş.

Annem her defasında beni soruyordu.

Yavaş yavaş beklemeye ve yalnızlığa alışıyordum. Bir kış ve baharda okudum. Yedi yaşıma geldim. Hâlâ İstanbul'a gidenlerden gelen olmadı.

Bir gün Dursun Efendi bizdeyken öğretmen Bedri Bey de gelmişti. Bütün tarla, ekin ve hayvanlarımıza bakan adam koynundan bir mektup çıkartarak Öğretmene gösterip

— Hele şuna bir göz atın Hoca Efendi, dedi.

Bedri Öğretmen buruşuk mektubu okurken kaşlarını çattı, sonra :

— Çok şey, dedi. Bakımı güç oluyor diye bir kısım davarın satılmasını, daha idareli davranılmasını istiyorlar. Sonra davar parasının da Emine Hanım'ın adına gönderilmesi yazılı.

Hoca biraz düşündükten sonra

— Sen ne diyorsun Dursun Efendi? diye sordu.

Cahil adam

— Ne diyeyim hocam, dedi. Ben emir kuluyum. Sat derler satarım, parasını yolla derler yollarım.

— Orası öyle, dedi öğretmen. Ama bunlar gideli bir yıl oldu. Geçen ay harmandan ele geçen parayı bana verdin, bankaya götürdüm. Baktım ki bankadaki hesaplarını İstanbul'a aldırmışlar. İki yüz elli bin liraları vardı. Köyde bu para büyük zenginliktir. Ama İstanbulda çabucak yenir. Halbuki Emine akıllı ve tutumludur.

Bedri Öğretmenin hakkı varmış. Annem ona bir mektup yazarak şöyle demiş

«Sayın Hocam. Ahmet'in gözleri açıldı. Daha iyileşmedi. Hergün pansumana gitmek gerekiyordu. Bu zahmetli olduğu için bir apartman dairesi tutarak yeniden döşemek zorunda kaldık. Hastaneden bir hemşire gelerek her gün gerekli pansumanı yapıyor. Ayrıca Avrupa'dan ilaç getirmek için birçok para harcadık. Bu yüzden pek fazla para gitti. Bunu Ahmet'e de anlattım. Onun parada gözü yok. Yeni yeni dünyayı görüyor. Bu bir sağlık meselesidir. Bunca yılını kör olarak yaşayan Ahmet'in savrukluklarına hak veriyorum.»

Evet ama para istemenin arkası gelmiyordu. Canlı malın bakımı güç olduğu için bütün davarın satılması istendi. Halbuki ancak bu davarın üremesi yüzümüzü güldürüyordu.

Yağmur yağmayınca ne kadar çapa vurulsa, bezelye, fasulye olmuyordu. Hele ekin hiç. Bazen köylü tarlaya serptiği tohum kadar ürün alamazdı. Bu yüzden çoğunun dutlukları, üzüm bağları, cevizleri ve baş baş hayvanları vardı.

Ben üçüncü sınıfa geçtim. Sekiz yaşımdaydım. Bir gün öğretmen yanında bir adamla beraber geldi. Bir de küçük kamyonet gelmişti. Bedri Bey :

— Zehra Hanım, dedi. Emine mektup yazmış. Bütün halıları ve kilimleri vereceğiz. Yalnız boylarını, cinslerini yazalım.

Bedri Hoca yazdı, çizdi, teslim ettiği halılar için

bir de senet aldı. Koynuna koydu. Ama çok tasalıydı artık.

Halılar gitti, annemden bir mektup daha geldi :

«Sayın Hocam, ameliyattan sonra Ahmet'in gözleri görmeye başladı ama gözkapakları çok çirkin ve kirpiksizdi. Hekimler bunun için epeyce para istediler. Ahmet tekrar hastaneye yattı. Güç bir ameliyattan sonra gözleri daha kusursuz oldu. Şimdi pansumanlar devam ediyor. Allah kısmet ederse bu kışı İstanbul'da geçirip köye geleceğiz.»

Annem benim resmimi de istemiş.

Dursun Efendi yine öğretmene geldi. Kendisine mektup yazılmış. Ucuza pahalıya bakmadan cevizliğin satılması isteniyormuş. Adam kahırlanıyordu :

— Hoca Efendi, böyle ceviz ağaçları elli yılda güç yetişir. Hepsi de çok iyi cinsten. Köyde para veren yok. Garip Emine'den mal alınmaz, insana yaramaz diyorlar. Kasabada sordum. Ağaç başına iki yüz elli lira verdiler. Odun diye satsam daha çok para alırız. Ne dersiniz. İki yüz ağaç var. Hepsi elli bin lira, ben kıyamıyorum. Bu ağaçların geliri ile ekip biçiyoruz. Bu da elden çıkarsa geriye çorak tarlalarla, gittikçe kötüleyen üzüm bağları kalır.

Öğretmen içini çekerek :

— Bu gidiş, iyi gidiş değil, dedi. Garip Emine yapmaz böyle şey. O önünü ardını düşünür. Sanırım gözleri açılınca Ahmet çok değişti. İnşallah Ahmet'in sonu Emine'nin babası Kadri'nin sonuna benzemez.

Zere Teyze de tasalanıyordu. Bazen :

— Buradaki davara ilişmeseler bâri, diyordu.

Anneme nişanladığı zaman hediye edilen birkaç parça buzağı, koç, kuzu varmış. Babam bunlara ayrıca bakmanın güç olduğunu söylemiş. Daha babamın anasının sağlığından beri Zere Teyze bu hayvanlara bakar, o evde de otururmuş. Hayvanlar üremişlerdi. On iki koyun, iki koç, üç tane inekle iki dana, iki buzağı var-

dı. Bu hayvanlar epeyce süt veriyor ve rahat rahat kendi masraflarını çıkardıktan başka para da bırakıyorlardı.

Zere Teyze para arsızı değildi. Bir kuruşu bile almaz, anca kendisine verilen aylığı bilir, onu koynunda saklardı.

Öğretmen sorduğu zaman bir çömleğin içine doldurduğu paraları samanlıktan çıkartmış, getirmişti. Bedri Öğretmen yirmi bir bin lira saydı. Kadın ayrıca :

— Daha da çok olurdu emme ot alıyom, dane yem alıyom, ineklere mısır sapı alıyom, diyordu.

Bir başına dul bir kadındı. Çalıştığı kadar yiyor, içiyor, aylığı da cebine kalıyordu. Kışları aç açık, soğukta kaldığını hiç unutmaz, bana da anlatır ve :

— Gonşunun ahırına varırdım, derdi. İneğin sırtına yaslanır, bir gözel uyurdum hayvanın sıcağı ilen!

— İnek seni süsmez mi? derdim.

— Yooo, derdi. Neye süsecekmiş!

Ben sabahları okula giderken bir bakraç yoğurtla bir çanak yayıktan çekilmiş tereyağı götürüyordum. Bu, öğretmenin çok hoşuna gidiyordu. Okul kapalı olduğu günlerde Zere Teyze'yle beraber giderdim.

Öğretmen Bedri Bey'in karısı yıllarca evvel ölmüş, adamcağız köye yerleşmiş, bir daha evlenmemişti. Köydeki okulun üstündeki öğretmen lojmanlarını öteki öğretmenlere vermiş, kendisi iki odalı kerpiç eve çekilmişti. Tam köylü hayatı yaşıyordu.

Bana çocuklar hiç sataşmıyorlardı. Biribirleriyle kavga dövüş eder, kafa göz yarılırdı. Ben onları uzaktan seyrederdim. On iki, on beş yaşına gelmiş oğlanlar vardı. Bunlar okula sürekli olarak gelemiyorlardı. Ancak kışın okuyor, yazın, baharla beraber tarla işlerine, çapa işlerine girişiyor, kasıma kadar çalışıyorlardı.

Bunlar gibi yetişkin çocuklar bazı sabahları sırtlarına bir yük odun alarak okula getirir, odunluğa ko-

yarlardı. Bütün kış sınıfların ısınması böyle, çocukların getirdiği odunlarla oluyordu.

Öteki öğretmenler evliydiler. Bir iki çocukları da vardı. Ama bunlar okulun üstündeki katta oturuyor ve orada bir şehirli hayatı yaşıyorlardı. Bedri Öğretmen onlara pek karışmazdı. Zaten geldi geleli köylü ile beraber yaşamış, bu yüzden de kendisini köylüye sevdirmişti.

Askere giden köylü delikanlıları o okuttuğu için köye gelen mektuplarda muhakkak öğretmene de selam yazılırdı.

İKİNCİ SINIFI BİTİRİP üçe geçtiğim yılın tatil ayında, bir akşam karanlığında evin önünde bir otomobil durdu. İçinden elinde küçük bir bavulla genç bir kadın çıktı.

Annemin kıyafeti o kadar değişmişti ki, yüzüne dikkatle bakmadan onu tanımak mümkün değildi. Zere Teyze sokularak baktı ve

— Garip Emine, dedi.

Annem

— Benim teyze, dedi.

Hemen beni kucaklayarak kanepelerden birine oturdu, beni göğsüne bastırmış, sallanıyor

— Çok, çok özledim seni, diyordu.

Zere Teyze :

— Hani ya, Bey nerede? diye sordu.

Annem sadece :

— İstanbul'da, dedi. Biraz daha oyalansın bakalım.

Evin yabancısı gibiydi. Etrafa garipseyerek bakıyordu. Yerler çıplak tahtaydı. Halılar kaldırılmış ve İstanbul'a yollanmıştı. Evde bir çıplaklık görüntüsü vardı.

Gece annemle yattım. Ertesi gün tereyağını götür-

düğü zaman Zere Teyze Bedri Öğretmen'e annemin geldiğini söylemiş. Öğretmen hemen kalkıp gelmiş. Biz kahvaltı ediyorduk. Bedri Öğretmen gülerek açık kapıdan girerken

— Bana da çay koy Zehra, dedi. Dayanamadım geldim.

Annemi öptü. Hemen bir şey sormadı. Annemin kıyafeti iyice değişmişti. Saçları biraz kısaca kesilip kıvrılmış, elbisesi gayet süslü, biçimli ayaklarında incecik bir çorap, ayağında var mı yok mu belli olmayan topuklu bir ayakkabı ve kalçalarını saran dar bir etek.

Annem bu kıyafete alışmış olmalı ki hiç sıkıntı çekmiyordu. Öğretmenin elini öptükten sonra benim okumamı sordu. Bedri Bey :

— Mükemmel, dedi. Eee, ne olacak, anasının oğlu. Maşallah bir büyük adam kadar okuyor, yazısı da güzel. Sana da mektup yazmıştı, gördün ya.

Sonra biraz çekinerek sordu :

— Ameliyat işi nasıl oldu?

Annem anlattı

— Arıza gözkapaklarındaymış hemen hemen. İlk gittiğimiz hekim elektrik fenerini birden yaktı. Ahmet kaşlarını çattı. Işık içerisini acıtmıştı. Hekim birkaç soru sordu. Çeşitli yoklamalar yaptı, sonra

«Yazık, dedi. Bu zamana kadar neye beklediniz?»

Köyde olduğumuzu, köylü olduğumuzu, evvelce bakan hekimlerin ümit vermediklerini söyledim. Ama ışığa karşı Ahmet'in duyarlığını anlattım. Bizi bir hastaneye yolladı. Orada da muayeneler birbirini kovaladı. Bu arada derdimize dermanı ararken bir otelde kalıyorduk.

Bir ay kadar bizi dolaştırdılar. Sonra özel bir hastanede bir uzman operatör ameliyatı yaptı. Bu ameliyat bir saat kadar sürdü. Ahmet gözleri bağlı on gün yattı. Her gün pansıman yapılıyordu. Gurbette yalnızlık, acemilik çok zor geldi bize. Yavaş yavaş çevremize alı-

şıyorduk. Durmadan para harcamak gerekiyordu. Hekimler çok iyimserdi. Ahmet pansuman sırasında bulanık da olsa doktorun yüzünü görüyordu.

Daha sonra aralık aralık bakmasına izin verdikleri zaman bana bakıyor, karşısındakinin ben olduğumdan emin olmak için bazen eliyle de yüzümü yokluyor ve :

— Sensin Emine, diyordu.

Evet, gördüğü bendim. Bazen pencereden caddeye bakıyor, oradan geçen bir oğlancığı bana göstererek :

— Emine, Cemal de bu oğlana benziyor mu? diyordu.

Herşey, bütün dünya yeni idi onun için. Artık, görmenin sevinci içinde yüreği kabararak dünyayı seyrediyordu. Uzun zaman kendi ellerine, aynada yüzüne baktı. Kendi kendisini tanımak istiyordu.

Onun çocukça hareketleri vardı. Bunlar doktorların, hastabakıcıların hoşuna gidiyordu. Bütün dünyayı ondan saklayan kara kara perdeler üzerinden kalkmıştı. Bazen de

— Emine, diyordu, anam görseydi gözlerimin açıldığını.

— Kısmet olmadı, diyordum.

— Emine, sen beni zorlamasaydın ben köyden ayrılmazdım.

Gördüklerini bana anlatıyordu Ahmet. Dünya artık onun için sadece bir sesten oluşmuyordu. Renkleri, biçimleri, ışıkları vardı dünyanın. Ben bunları onun gibi yeni görmüştüm sanki. Bir tabak karpuz için bana sesleniyor :

— Bak bak Emine, diyordu. Nasıl rengi var. Kırmızı değil mi bu renk. Çekirdekleri de kara kara. Hani bizim küçük bostanımızda da karpuz olurdu. Onlar da böyle kırmızıydı değil mi?

— Evet, diyordum. Ama bazı karpuzların içi sarıdır. Onların içinde de tatlı olanları vardır.

Böyle çocukça şeylerle uğraşıyordu. Ben çoğu zaman aldırdığım gazeteleri ona okuyordum. Okumanın ne olduğunu biliyordu ama şimdi o ufacık harflerin neyi belirttiklerini öğrenmeğe çalışıyordu. Bu harflerin büyüklerini başka yerlerde de arayıp buluyor, bulduğu zaman da seviniyordu.

Ona yavaş yavaş bu şekilleri çatmasını öğretiyordum. Ona çok garip gelen benim nüfus kâğıdımdaki resmimdi. Bankadan bu nüfus kâğıdımla para almağa gidiyordum. Ahmet bir resmime, bir de bana bakıyordu. Garip geliyordu bu ona. Hakikaten de biz böyle olmasına alışmışız. Böyle bulmuşuz,bize garip gelmiyor. Size anlatabiliyor muyum Hocam?

— Seni çok iyi anlıyorum Emine.

Annem anlatmasını sürdürüyordu :

— Hastane çok kalabalık. Durmadan yeni hastalar geliyor, yer arıyorlar. Bunun üzerine biz ayrıldık. Her gün gelip pansuman olacaktık. Otel çok pahalıydı. Yeteri kadar rahat da değildik. İnsan bir tek odanın içinde bunalıyordu. Bu yüzden bir daire tuttuk, oraya çıktık.

Daire çıplaktı. Ahmet'i otelde bı .karak mümkün olduğu kadar bu daireyi döşemeğe çalıştım. Hekimler ameliyatın bitmediğini ve göz kapaklarının muhakkak onarılmasını istiyorlardı. Hakikaten Ahmet'in yüzüne bakılamıyordu. Gözleri iki et parçasının arasından bakıyordu. Sonra kirpikleri çıkmıyordu. Daha doğrusu bu kirpiklerle gözler arasında etler vardı.

Önce pek gerekli olan eşyayı almağa baktım. Bir yatak odası, bir de mutfak düzenledim. Mümkün olduğu kadar tutumlu gitmek gerekiyordu. Bankadaki para yavaş yavaş tükeniyordu.

İkinci ameliyat da epeyce pahalıydı. Ama bir insanın hayatı düşünülürken para sakınılır mıydı? Yeniden

hastanede yattık. Bir ay sürdü bu ameliyat ve bakımı. Sonra ara sıra pansumana gelmemiz için bize tenbihte bulundular.

Ahmet çok acı çekmişti, çok sıkılmıştı. Ona evimizde de bakabileceğimizi anladım. Bir gün :

— Cemal de yalnız kaldı, dedim. Köye gitsek mi?

Ahmet yüzüme garip garip baktı

— Emine, dedi. Cemal aç mı, açıkta mı? Ben bunca acı çektim. Neye beni alıp götürmek istiyorsun! Bırak biraz kendime geleyim.

İkinci yıldı bu. Artık Dursun Efendi'den para çekiyorduk. Bankada birşey kalmamıştı. Bir ay kadar bekledim :

— Ahmet, dedim. Bankada para kalmadı. Dursun Efendi'den hayvanların bir kısmını satmasını istedik. Zaten bilirsin ki köylü bir para kazanırsa üreyen hayvanlarından, onun sütünden, buzağısından kazanır. Çiftçilik insanı yer bitirir.

— Bana ne demek istiyorsun Emine? dedi. Kalkıp köye mi gideyim? Ben burada gözlerimi açtım. Dünyayı görmek isterim.

— Yine görürsün, dedim. Oğlumuzun yanına varalım. Bir kış kalalım, Bahara onu da alır, geliriz. Benim babamı duymadın mı? Tıpkı bizim Cemal'e yaptığımız gibi o da Esma'yı alarak İstanbul'a gelmişti. Beni köyde bırakmıştı. İstanbul onlara yaramadı. Babam bunca parayı yedi. Varlığın arkası yokluk. Hayvanlar yarıya indi, yine elde avuçta birşey yok.

— Senin gideceğin varsa git Emine. Bırak benim yakamı. Anam zaten derdi. Bu kız görmemiş, şunun bunun tarlasında çalışmış, görgüsüzdür, bize gelmez, derdi de ben inanmazdım.

Bu laf benim çok canımı sıktı. Ama ses etmedim. Kendi kendine akıllanır, suçunu anlar, dedim. Ama Ahmet gözleri açıldıktan sonra artık beni görmüyordu. Güzel kadınlara, hastabakıcılara aklını takıyordu.

Ona acımayı bırakmamıştım. Cahildi, görmemişti, dünyaya yeni doğmuş gibiydi. Herşey onun hoşuna gidiyordu. Köyde bir iş tutacağa da benzemezdi.

Anlıyordum ki bu işin sonu yok.

Hayvanların hepsi satıldı. Cevizlik öyle gitti. Parası iki aya yetmedi. Halıları aldırttı. Evde para eder bir şey kalmadı. En son üzüm bağlarını satılığa çıkarttırdı. Kimse bakımsız bağı almıyordu. Bir çorak tarla parasına o da gitti.

İşte bu sıradaydı. Aldığı parayı koynuna koyan, apartmandan çıkıp giden ve içkili gelen, gelince de elbiseleriyle sızıp kalan Ahmet'in hali insana ümit vermiyordu. Darılsam yüzüme bağırıyor, benim dünyadan haberim olmadığını, götürüp köye tıkmak istedimi anlatıyordu.

Onun pavyon denilen içkili yerlere dadandığını anlıyordum. Artık beraber sokağa çıkmıyorduk. Bazen bütün gece gelmiyordu. Sonra bana para istemek için mektup yazdırıyordu. Yine bir gün :

— Ahmet, dedim. Sabahleyin çıkıp gidiyorsun, benim ne yiyip içtiğimi düşündüğün yok. Ben bugün açtım.

Yüzüme kızgınlıkla bakıp :

— Dilin yok mu, isteseydin, dedi.

— Bunu sen düşünmelisin Ahmet. Burası gurbet. İkimiz burada yalnızız.

— Gurbeti sevmiyorsan var git.

— Bunu çok söyledin Ahmet. Ben gidersem perişan olursun.

— Sen kendini ne sanıyorsun, eninde sonunda bir köylü karısın.

İçime elvermiyordu. Nihayet oğlumun babasıydı. Hakikaten de ıstırap çekmişti. Şimdi para tükeniyordu. Eli boş ve sarhoş geliyordu. Gelir gelmez yatıyordu. Gözünde ne evlat vardı, ne de karı.

Sonunda benden bileğimdeki bileziği, göğsümdeki

iğneyi, parmağımdaki yüzüğü istedi. Hepsini derleyip toparlayıp önüne koydum.

— Benden günah gitti Ahmet, dedim. Garip Emine'yken aç kalmadım, ama bu İstanbul'da aç kaldım. Bir tek altınım var, onu da bozduracağım, köye gideceğim. Hem senin evine değil, kendi evime.

Verdiklerimi cebine koyarken

— Sana yalvaracak değilim Emine, dedi.

— Yalvaracaksın, dedim. Bundan sonra sana paralarını yedirdiğin kötü karılar baksın.

Ahmet çıktı evden. Ben de örtündüm çıktım. İki yıl içinde çok yer öğrenmiştim. Altını bozdurdum. Eve varıp bavuluma çamaşırımı koydum. Kapıyı çekip çıktım. Garajlara varıp bir otobüste yer buldum. Bir gün bir gece sonra işte vardım yerime, yurduma.

Annemin gözpınarlarında birer damla yaş birikmişti. Öğretmen Bedri Bey de içini çekip

— Anlattıklarına göre, dedi, sen görevini yapmışsın. Sana kimse suç bulamaz. Bu İstanbul bazı insana yarar, orada zengin olurlar. Bazı insana da hiç yaramaz, sefil eder, ocağını yıkar. Sabret bakalım kızım, Allah sonunu hayırlı etsin.

Annem kendisini ararsa babasından kalan eve buyurmasını söyledi. Bedri Bey evi neden bıraktığını sorduğu zaman da :

— Ahmet beni kendi hayatından sürüp çıkardı, dedi. Babamdan kalma evle üç buçuk eşya bana yeter. Konu komşunun hediye ettiği birkaç baş hayvanla geçinir giderim.

Bedri Öğretmen :

— Acaba böyle davranıman gerekli mi? dedi.

Annem içini çekerek

— Bir kaç parça altınımı kötü kadınlara yedirmek için benden isteyen bir erkeğin bana hayrı olur mu bundan sonra? Dedi.

Bedri Öğretmen bir şey söylemedi.

O gittikten sonra annem bana ve kendisine ait olan eşyayı toplayıp ortaya yığdı ve Zere Teyze'ye

— Bunları yavaş yavaş taşı benim evime, dedi. Sen geceleri burada kalırsın. Yemeğini yedikten sonra gelirsin.

Köyden gelenler olur diye beni alan annem kendi evine gitti. Zaten iki evin arası yakındı. İnsan seslense duyurur ve biribirinin ışığını görürdü.

Annem eskiden yattığı odasını düzeltirken komşular bir bir gelmeye başladılar. Bu hazırlığı ve Ahmet'in neye gelmediği soruyorlardı. Annem Ahmet'in gözlerinin açıldığını anlattı. Biraz daha kalması, muayene olması gerektiğini de ilave etti.

Halbuki komşular babamın bütün malının elden çıktığını biliyorlardı. Ama yüze karşı birşey söylemiyorlardı. Hayvanlar satılmış, cevizlik ve üzüm bağı satılmıştı. Bir kuru tarla kalmıştı ki onu da artık eken yoktu. Dursun Efendi İstanbul'a yazmış ve kendisi artık çekilmişti. Çorak bir tarla ne çalınır, ne yolunurdu.

Annem üzgün görünmüyordu. Komşulara

— Ahmet gelince evi tamir ettirecek, diyordu. Daha şimdiden boşaltıyoruz. Ha burada olmuşuz, ha orada.

Halbuki babama iyice küskündü. Bazen eli çenesinde düşünüyor, bazen Zere Teyze'ye dert yanıyordu :

— Ne dersin bu işe? Herşey Allah'tandır. Ama ben Ahmet'in gözleri açılsın, dünyasını görsün diye çok çalıştım. Buradan zorla götürdüm. Günlerce dil döküp yalvardım. Allah'ın izniyle gözleri açıldı. Fakat senesine kalmadan gözü benden başka kadınlara takıldı.

Zere Teyze ne desin?

— Sen daha iyisini bilirsin Garip Emine, diyordu. Emme para yediniz koca şehirde.

— Ameliyata o kadar gitmedi, diyordu annem.

Bazen Zere Teyze'ye dert yanıyordu.

Asıl parayı Ahmet içki ile, eğlence ile vedi. Bakalım buraya gelirse ne yapacak? Ne yivecek?

Annem babasından kalan evi derleyip topluyor, biraz bakımsız kalmış olan bahçeyi temizliyor, hayvanlara da ayrıca bakıyordu. Bahçenin aşağısındaki tarlaya gittiğimiz zaman bir yeri eşeledi ve oradan patateslerin çıktığını gördüm. Annem içini çekerek

— Buraya patates kabuklarını dikerdi Gülsüm Ana, diyordu. Yiyeceğimiz olmadığı zaman toprağı eşer, patates çıkartıp külde pişirirdik.

ANNEM İSTANBUL'DAN döndükten sonra babasından kalan evde hemen işe girişmişti. Ben biraz daha büyüdüğüm ve dünyayı anlamaya başladığım için annemi de daha çok seviyordum. Onunla beraber bulunmak, ona yardım etmek, etrafında dolaşmak çok hoşuma gidiyordu.

Zere Teyze inekleri tımar ediyor, koyunları çobana veriyor, ahırı temizleyip havalandırıyor, sonra ev işlerine bakıyordu. Bir iki defa :

— Emine Hanım kızım, dedi. İşler açılmışken ben tarlalarda çalışayım. Sana da yük olmam.

Annem her defasında :

— Bana yük değilsin, dedi. Allah ne verdiyse onunla oluruz.

Kaç yıldır eşelenmeyen toprağın altından belki iki çuval patates çıkmıştı. Zere Teyze buna şaşıp kalmıştı.

— Ben kaç kez buraları eştim, birşey bulamadım, diyordu.

Annem patatesleri Gülsüm Ana ile ektiklerini, o zaman kendisinin çok küçük olduğunu anlatıp

— Komşular bizimle alay etmişlerdi, dedi. Patatese toprağın altında birşey olmaz. Analığım bu işi çok iyi bilirdi. Çürüyen olmuş ama çoğu sağlam işte.

Bedri Öğretmen bir tabak alarak gelmişti. Her ak-

şam dut silkeliyorduk. Öğretmen bile anneme sataştı :

— Kızım, iki yıldır bu dut öyle yemiş vermemişti. Herhalde seni bekliyordu. Garip Emine'nin kısmeti bu.

Annem :

— Siz de böyle şeylere inanıyor musunuz Öğretmenim? Dedi. Demek bir inanç yaygınlaşırsa artık o yerleşip kalıyor. Benim de inanasım geliyor.

Öğretmen herhalde annemin babamla birleşmesini istiyordu. Şuradan buradan konuşurken sözü hep İstanbul'a getiriyordu. Bir aralık :

— Emine Hanım, kızım, dedi. Ahmet belli bir kadınla arkadaşlık ediyor muydu? Siz gördünüz mü?

Annem içini çekerek :

— Ben ancak gördüğüm şeylere inanırım, dedi. Ahmet sade kıyafetimle, düz saçlarımla, süslenmediğim için beni artık beğenmiyordu. Bana sokakta kadınları, kızları gösteriyordu. Hastanede bile elimi bırakmak istemeyen Ahmet gözleri açılınca dünyaya başka bir gözle bakmaya başlamıştı.

— Demek birisine kapıldı?

— Ben belli bir kadına veya kıza kapıldığını bilmiyordum. O karanlıkta yaşamış, yerinden kalkmamış, daima düşünmüş bir adamdı. Hayali kuvvetliydi. Ben artık onun için bir hayat arkadaşı değildim. Ben onu gezdiren, yaşatan, ona bakan bir kadındım. Yürüdüğüne, istediği gibi hareket ettiğine göre benim lüzumum kalmamıştı. Yalnız çıkıyor, dolaşıyor, paralarını harcıyor ve sarhoş olarak otele, daha sonra daireye geliyordu. Okuyup yazması bile olmayan, cahil, görgüsüz bir adamdı. Gittiği yerlerde aptal yerine konduğunun farkındaydım. Arkasındaki köy işi elbiseleri, gömlekleri, ayakkabıyı değiştirmiş, ona İstanbullu bir erkek kılığı vermiştim. Boyunbağı bağlamasını bilmiyordu. Gözleri görmediği sürece benim her dediğimi yapan Ahmet, artık aydınlığa çıkmıştı. Şehirde nasıl yaşana-

cağını bilmediği için yolun ortasından yürüyor, bazen hiç çekinmeden yere tükürüyordu. Şehirde yalnız kalmak onun için çok tehlikeli ve sakıncalıydı.

Annem babamın yaptıklarını anlatıyor, bazen içini çekerek :

— Apartman dairesinde yalnız kalıyordum, diyordu. Pencereden bakar ve arabalarına kurularak veya eşlerini kollarına takarak geçenler arasında garip adamlara da rastlardım. Düşüncelerim çok eskilere gider, öldüğünü bildiğim halde, babamı bu adamlara sormak isterdim. O da böyle bir zaman için garip garip dolaşmış, belki kaldırım taşlarına oturarak dinlenmiş, ne yapacağını, açlığını düşünmüş, çevresinde bir bildik, sokulacağı bir arkadaş aramıştı.

Onun ne olduğunu bilmiyoruz. Belki bir sokak köşesinde, onu bir sabah kaldırımlarda cansız buldular. Belki yerlerde yattığını görenler onu bir hastaneye kaldırttılar. Ona sahip çıkan, elinden tutan, koruyan olmadı.

Annem içinde taze bir acı varmış gibi anlatıyordu:

— Bu köylü kısmının kafası hep bir türlü işliyor. Babam Kadri Efendi de çok zengindi. Babasından çok mal kalmıştı. O İstanbul'a gidince hazır parayı çabucak yedi. Sonra hayvanların satılmasını istedi. Çünkü çiftçinin elinde para eden en çok davardır. Babam davarı sattırdı. Sıra cevizliğe geldi. Onun parası da bitti, üzüm bağlarını, arkasından kavakları sattırdı. Sıra tarlaya geldi. İçine bir kaç köyü alacak kadar geniş tarlaları vardı. Bunları hep ucuz ucuz kapattılar. Bir bu ev kaldı. Eğer yaşasaydı bu evi de satardı. Ama artık işin sonunu anlamış olan üvey anam Esma onu bırakmıştı. Tıpkı benim Ahmet'i bıraktığım gibi. Kendisini ağa sanan babam İstanbul'da bir hiç olduğunu anladı. Açlık, yersizlik, serserilik başladı.

Öğretmen :

— Kızım, demişti. Ahmet'in belli başlı anlaştığı

bir kadın olmadığına göre onu orada bırakıp gelmem doğru değil.

Annem biraz sinirlendi

— Ben Garip Emine'yim Öğretmenim. Ben canımı düşünmedim, ben de cahil bir köylü kadındım. Çocuğumu ellere bırakarak kocama dünyayı göstermek, onu derdinden kurtarmak için o koca şehre götürdüm. Yol, iz bilmezdim. Belki çok gülünç oldum, ama başardım işte. Hastanelerde kaldım. Ahmet'i ameliyat ettirdim. Günlerce baktım. Sonunda ne oldu? Dünyayı gördü, para ile birçok şeyin yapılacağını anladı. Artık Emine'ye gerek kalmadı. İşte bunu kendisine anlattığım zaman artık beni istemediğini söyledi. Ben canımı esirgemem Öğretmenim. Ama benim de gönlüm, gururum vardır. Ben ona beddua etmiyorum. Kendisi istedi. Ben de bıraktım.

Annem babama dargındı. Onu dinledikçe ben de kendisine hak veriyordum. Dokuz yaşımdaydım, aklım eriyordu.

İstanbul'da olup bitenleri öğrenen köylü kadınlar

— Vah Garip Emine, diyorlardı. Bunlar da mı gelecekti senin başına?

Ama yüzüne karşı birşey demez, sormağa korkarlardı. Annemin babasının başına gelenlerle benim babamın da tuttuğu yol birbirine çok benziyordu. Babam da önce davarı, sonra cevizliği, arkasından, kavakları, bağları ve bu arada evindeki o çok kıymetli halıları da satmıştı. İşte bir yıla yakın bir zamandan beri koskoca tarlaları ot basmış, yüzüstü kalmışlardı. Bu tarlalar daha önce dağ taş ekin verirlermiş.

Annem geleli iki ay kadar olmuştu. Köye, annemin adına bir mektup geldi. Bu mektubu ev sahibi yazıyor ve

«Emine Hanım. diyordu. «Burada yüzüstü bırakıp gittiğiniz kocanız Ahmet Efendi hastadır Ne

parası, ne bakacak kimsesi vardır. Dairedeki bazı eşyayı kapıcıya sattırarak yaşamağa çalışmıştır. Fakat artık bir tek odada ve tamamiyle perişandır. Evimizi böyle cahil bir adam için kapatmayacağız. Kocanızı alıp götürmenizi rica ederiz.»

Annem bu mektubu Bedri Öğretmen'e verdi. Kendisinin İstanbul'a gitmeyeceğini anlattı. Bedri Öğretmen

— Emine Hanım kızım, dedi. Siz gitmezsiniz, haklısınız fakat ben gider, Ahmet'i getiririm buraya. Burada ne hali varsa görsün!

Daha kasıma ve okulların açılmasına zaman vardı. Bedri Öğretmen bir sabah köyden ayrıldı.

Bir hafta sonra öğretmenin babamla beraber geldiğini bize Zere Teyze haber verdi. Babam evine gelmiş.

Ertesi sabah Öğretmen babamı bize getirdi. Annem onu yabancı bir adam gibi karşıladı. Kahvaltıya oturdular. Babamı iki yıldan fazla olmuş, görmemiştim. Yüzü zayıf, avurtları epeyce çöküktü. Gözleri ameliyattan mı, yoksa ağlamaktan mı kızarmıştı, anlayamadım.

Bedri Öğretmen :

— Emine Hanım, kızım, diyordu. Gelirken kasabada, askerlik dairesi başkanı binbaşıya rastladık. Ahmet Bey'e geçmiş olsun, dedi. Sonra da artık gözlerindeki sakatlık geçmiş olduğuna göre, geri kalanlarla birlikte askerlik görevini yapması gerektiğini söyledi. Bu gün dinlensin, Ahmet Bey yarın kasabaya inecek. Şube Başkanı belki de bir hastaneye havale eder.

Babam beni okşamamıştı. Ama ara sıra kaçamak bakışlarla beni seyrediyordu. Bedri Bey

— Ben Ahmet Bey'i hasta buldum, dedi. Bir radyo ile bir televizyon ve biraz kap kacak vardı. Onları sattık. Avizeleri ev sahibi kiraya karşılık tuttu. Bir elektrikçi getirerek ne edeceğini anladım. Avizenin biri-

ni de sattık. Perdeleri, rayları, bir de büfeyi evsahibine bıraktık. Elimize geçen para yirmi bir bin liraydı. Bunun bin lirasını harcadık. Geriye kalan yirmi bin liranın beş bin lirasını Ahmet Bey askere giderken yanına alacak. On beş bin lirayı da tarlaların ekimi için size bırakacağız.

Annem biraz sertlikle :

— Tarlalar beni ilgilendirmez, dedi.

Öğretmen telaş etmeden :

— Seni değilse Cemal'i ilgilendirir, dedi. Ahmet Efendi köyde kalsaydı bu işi yapardı. Ama askere gidecek. Ne yaparsan yap, daha fazla vakit geçirmeden ekim yaptır.

Babam mahzun ve alçak bir sesle :

— Benim artık hiçbir şeyim yok, dedi. Ben cahil kafamın yüzünden dünyada yalnız kaldım. Kadri Efendi gibi benim de İstanbul kaldırımlarında sürünüp ölmem gerekirdi ama bunu bana çok gördün Bedri Bey.

Bedri Bey :

— Kadri Efendi arkasında bir garip Emine bıraktı, dedi. Sen de bir garip Cemal mi bırakacaktın? Sen kendi kafanın cezasını çek. Ama başkalarına çektirmeye kalkma. Hem ben bütün suçu sana bulmuyorum. Bu biraz da kader işidir. Eğer gözlerin kör olmasaydı dünyayı görünce böyle şaşırmayacaktın. Cahil kafanla serserilik yapmayacaktın.

Ahmet Efendi ağlamaklı bir halde

— Ben Emine Hanım'a karşı suçluyum, dedi. Ama Allah biliyor ki ben aptalca, budalaca elime geçen parayı içkiye verdim. Yüzüme gülenlere dağıttım. Ama hepsi bu. Hep arkası gelecek sanırdım. Koca bir şehir halkına kepaze oldum. İşte hepsi bu!

Bedri Bey

— Sana inanıyorum, dedi. Budalaca, aptalca paranı sağa sola saçtın. Kendini koca şehirde bir ağa san-

dın. Seni körlükten kurtaran Emine'ye bile hakaret ettin. Bunlar hep cahillik.

Babam :

— Ben Emine Hanım'ın ne kadar iyi ve yararlı bir insan olduğunu o beni yüz üstü koyup gittikten sonra anladım, dedi. Kapılardan uğradım, sokaklara bağırdım. Bana güldüler, acıdılar. Acınacak kadar suçluydum. Benim için Emine Hanım herşeydi. O benden elini çekince boşlukta, sahipsiz, perişan kaldım. Suçluyum, biliyorum, buraya beni bağışlasın diye gelmedim. Yüzüne bakacak yüzüm yok. Geldim ki nasıl perişan olduğumu görsün. Geldim ki aç bir it gibi uluduğumu görererek sevinsin.

Emine Anam

— Ben kimsenin kötülemesine sevinmem, dedi. Ben insan olarak bana düşeni yaptım.

Babam

— Oğlunun başı için beni bağışla, dedi. Sağ kalırsam sana ırgat gibi hizmet ederim. Bana bu da yeter, inan ki yeter.

Bedri Öğretmen ayağa kalktı :

— Haydi, dedi. Bu günlük bu kadar yeter. Gidip tarlaları bir dolaşalım, öğleye sana yemeğe geleceğiz Garip Emine.

Bedri Bey, giderken :

— Emine Hanım, dedi. Cemal'e izin verir misin bizimle gelsin?

Annem beni hafifçe itip

— Git babanla, dedi.

Babamın yanına gittim. Elimi tuttu, beraber evden çıktık. Arkamızdan kapı kapandı. Sabah daha erkendi. Sonbaharda fışkıran otlar taze ve yeşildi. Ağır ağır yürüyerek köyden çıkıyorduk. Babam yolda :

— Cemal, dedi. Sen beni kahveye götürürdün, hatırladın mı?

— Biliyorum baba, dedim, okula da gittikdi.

— Doğru, okula da gittikti. Eeee, o zaman bile artık çocuk değildin. Okula başlayacaktın. Sonra biz seni bırakıp gittik. Şimdi okuyorsun değil mi Cemal?

— Okuyorum, yazıyorum da.

— Annen İstanbul'da bana da okumayı öğretmek istedi. Gözlerim açıldıktan sonra çalışırdım. Ama sonradan ben bıraktım.

— Ben sana öğretirim baba.

Babam içini çekti.

— Doğru, dedi. Sen bana öğretirsin. Ben gözlerim açılınca dünyaya yeni gelmiş gibi oldum. Ama bu gün de yeni doğmuş gibiyim.

Tarlalara kadar yürüdük. Göz alabildiğine işlenmemiş bir toprak vardı önümüzde. Köyün bazı hayvanları yer yer çıkan otları yiyorlardı. Bedri Öğretmen, bir toprak seddine oturduğumuz zaman

— Ahmet, dedi. Sen bir köylü çocuğusun, fakat ekinden anlamazsın. Ben buraya geleli yirmi yıl oldu. Köylülerle konuşarak, görerek çok şey öğrendim. Bu senin tarlalar,köyün en bereketli, en iyi ürün veren tarlalarıydı. Hiç bir zaman emeğini boşa çevirmezdi bu tarlalar. Bana öyle geliyor ki bundan sonra bu tarlalar senin yüzünü güldürecek.

Babam içini çekip

— Benim yüzümün güleceği var mı? dedi. Ben ivilik bilmeyen, Emine gibi Allah'ın bir garibini gücendirmişim.

— Öyle deme, Ahmet. Suçlusun, ama Emine de iyi yürekli bir insandır, sonra aranızda bu çocuk var. Emine onun babasız büyüdüğünü istemez.

— Yüzüm kalmadı Öğretmen, yüzüm kalmadı...

Rastladığımız köylüler Ahmet'le selâmlaşıyor, ona hoşgeldin divorlardı. Herkes Ahmet'in suçlu olduğuna inanıyordu. Belki onun mallarını satıp fakir düstüğü ne sevinenler de vardı. Herkes geçinmeğe çalışırken onun ailesi mala boğulmuş gibiydi. Köylülerin içinde bu

varlığı kıskananlar oluyordu. Zeynep Ana'nın konuya komşuya yardım ettiğini unuturlardı.

Şimdi işte o ailenin elinde bu tarlalarla bir ev kalmıştı. Başka köylerden gelip bağları, cevizliği alanlar bayağı para kazanıyorlardı.

Babamın yanında durup boş tarlalara bakan bir ihtiyar :

— Eh, dedi. Bakarsan bağ olur, bakmazsan dağ olur.

KÖYDE KALDIĞI KADAR babam havuzlu evimizde yattı. Zere Teyze ona yemek götürüyordu. Bazen babam annemin evine kadar gelerek

— Emine Hanım, izin verirseniz Cemal'le biraz dolaşalım, diyordu.

Annem beni yolluyordu. Babamla kırlarda, ya da okula kadar giderek oralarda dolaşırdık.

Babam köyün arabasıyla kasabaya gidip geliyordu. Sonra şehirdeki hastaneye muayeneye gitti. Birkaç gün orada yattı, sonra köye gelip hepimize Allahaısmarladık, dedi.

Babam askerliği geri kalanlarla birlikte asker ocağına giderken anneme

— Yarın ahrette benden davacı olma Emine, demişti. Sen garip bir insansın. Senin ahın tutar.

Babam beni de kucaklayıp öperken bir kaç damla gözyaşı indi yüzüne. Sonra bekleyen arabaya atladı, gitti.

Bedri Bey onun arkasından

— Emine Hanım kızım, divordu. Asker ocağı çoğu insana yarar. Arık gidenler, şişmanlayıp gelirler. Biz artık işimize bakalım. Dursun Efendi'yi çağırdığın ivi oldu. Bu aileden ekmek yemiş, para sahibi olmuş bir adamdır Zaten bedava da çalışacak değil. Kövde boş duracağına tarlalara baksın.

Ahmet'in tarlaları dedikleri toprak az buz şey değildi. Rüzgâra karşı olmadığı için toprak sıyrılmamıştı. Dursun Efendi dinlenmiş olan toprağı sürmeye başladı. İkinci sürüşte tohumu ekti. Böylece geç kalmamak için on dönüm kadar sürüyor, sonra ekiyordu. Onun hayvanları, pullukları vardı, uyanık bir adamdı.

Kendi tarlalarında iş bittiği için iki oğluna da babamın tarlalarının sınırı boyunca kavak çırpıları diktirmeye başlamıştı. Bu çırpılar ağaçlara su yürüdüğü zaman çoğu yeşillenecekti.

Annem beş dönüm kadar toprağı derince kazdırarak asma çubukları diktirmeye başladı. Komşu bağlardan budanmış olan kütüklerin bu atıntı çubuklarını annem bir bir ayırıp koca bir demet yapıyor ve odun parasına alıyordu. Köylüler

— Bu çağda çubuklar yeşermez Emine Bacı, diyorlardı.

Annem çubukları ayırırken :

— Martı bekleyemem, diyordu, varsın toprakta yatsın çubuklar. Tutan tutar, tutmayanı tazeleriz.

Annem tarlanın boyunca ip çektirerek bir sıraya çubukları dikiyordu. Sonra işi bitirdi, çekildi. Artık kendi davarıyla, kendi evinin eksiği ve işi ile uğraşıyordu.

Hava birden bozdu, yağmurlar geldi, arkasından soğuklar başladı. Ben açılan okula gidiyordum. Babamın gidişinden iki ay sonra mektubu geldi. Bunu annemin adına yazmıştı. Annem mektubu bana da okuttuktan sonra :

— Haydi, dedi. Babana cevap yaz bakalım. Hepimizin sağlıklı olduğumuzu, yapılan işleri de yaz.

Babam benim mektubuma kendi yazısıyla cevap verdi. Yazışını okumakta çok güçlük çektik. Bazı harfleri ters yazıyordu. Bazen büsbütün atlıyordu. Güçlükle okuduğumuz mektup şöyleydi :

«Sayın Emine Bacı, sayın oğlum Cemal Efendi.

Mektubunuzu aldım, yüzüme gözüme sürdüm. Allah hepinizden razı olsun. Benim gibi talihsiz bir insanı dünya yüzüne çıkartan sizlersiniz. Benim suçum çok, ama günahım yok. Burada, talim terbiyeden, işten vakit buldukça hep köyü ve orada yaşayan kör Ahmet'i düşünüyorum. Ben de Emine Hanım olmasaydı Çopur İhsan gibi elimde değnekle yerleri yoklaya yoklaya kahveye gidecek, orada bir sığıntı gibi oturacak, gözleri gören insanların konuşmalarına kulak verecek, belki de ara sıra lafa karışarak gülünç olacaktım.

Bunca yıl kör yaşadıktan sonra İstanbul gibi Türkiye'nin en büyük ve en güzel şehrinde gözlerim açıldı. Işıklar, renkler beni şaşırttı. Ben bu hayat dolu ortamın içine düşmüştüm. Büyük sıkıntılardan kurtulduktan sonra insan daha bir başka oluyor, çabuk kanıyor, daha büyük eğlenceler arıyor.

Cemal Efendi oğlum, ben gözlerim açılıp da ışıktan yorulmayayım diye gözlük takıp dolaşırken Emine annen beni büyük camilere, müzelere, eski eserlere götürdü. Ben camilere şaşıp kaldım. Ama müzelerden, eski yapılardan birşey anlamadım.

Ben daha çok eğlencelere, yiyeceğe dalmıştım. Saf bir çocuk gibi her şeye gülüyor, o zamana kadar adını bilmediğim, şeklini görmediğim yiyeceklere atılıyordum. Bu arada insanın başını döndüren içkiye de dadandım. Annenin yerinde uyarmalarını dinlemedim. Kendimi geriye alamıyordum.

Sonra, işte bir gün, kalbini kırdığım ve sonunda kalkıp gideceğini söyleyen Emine'ye «Gitme» demedim. Fakat o akşam döndüğüm zaman ev karanlıktı. Belli belirsiz vakitte geldiğim için yanımda anahtar vardı. Daireye girdim, bana içerisi soğuk ve garip geldi.

Seslendim, Emine karşılık vermedi. Bir bir odalara baktım. Herşey her akşamki gibiydi. Yiyeceklerim

masaya konmuştu. Giyeceklerim yattığımız odadaydı. Herşey hazır, fakat o yok.

Oğlum Cemal Efendi, bir garip oldum, bir şaşırdım! Sanırsın ki anasını yitirmiş bir buzağı olmuşum. Bakardım kapı açılacak, Emine gelecek diye.

Emine gelmedi. Belki ben iki elim başımda, ne yapacağımı bilmezken o, Garip Emine bir otobüsün kenarında köye doğru gidiyordu.

Bana çıkartıp elmaslarını vermişti. Bir kaç parça elmas ve altın. Onları ertesi gün sattım, içkiye verdim. Sonra büsbütün yıkıldım. Ben sahibine saldıran, onu süsen, boynuzlayan bir öküze benzemiştim.

Bu gün, memleketin bir köşesinde, asker ocağında, yalnız kaldığım, başıma battaniyeyi çektiğim zaman kendimi düşünüyorum. Memleketin her köşesinden gelmiş olan genç askerler benim nasıl bir günahkâr olduğumu bilseler beni koğuşlarından atarlar.»

Babam mektubunun biraz aşağısında «Cemal Efendi oğlum,» diyordu. «Bu mektubu becerebildiğim kadar yazıyorum. Bir arkadaşa söyleyip yazdırsam yüzüme tükürürler. Bilmiyorum oğlum, bir gün annen benim suçlarımı bağışlayacak, kötülüklerimi unutabilecek mi? Şimdi haftada iki gün, akşam yemeğinden sonra okuma yazma dersi var. Annenin bana öğrettiklerini bir bir hatırlıyor, daha başarılı oluyorum.»

Biz böyle yaşayıp giderken kar bastırdı. Artık hayvanları ahırlarda beslemek gerekiyordu. Erkekler kahvede toplanırken biz okula gidiyorduk. Akşamları hava daha kötüleşiyor, tipinin uğultusu insanı korkutuyordu. Bir gece anneme sordum

— Anne, askerler üşümezler mi?

— Hayır, dedi annem. Onların ayakları, sırtları kavidir. Sıkıca giyinirler, karavanayı yerler, koğuşlarında sobayı yakıp ısınırlar.

Öğretmen Bedri babamın mektubuna bakıp gülmüş

— Aşkolsun, demişti. Bunu nasıl da okudunuz?

Bizim köyde kar birden bastırır, günlerce her taraf bembeyaz kalır. Sonra bir yağmur yağıp karları eritir, şubatla birlikte güneş görünmeye başlar ve toprak da yavaş yavaş uyanır, ekinler fışkırmaya, çıplak dallar yeşermeye başlar.

O yıl da öyle oldu. Mart'ın on beşinde annemle beraber tarlalara gittik. Ekin epeyce kalkmıştı. Göz alabildiğine bir yeşillik vardı. Üzüm bağı yapılacak tarlalara gittik. Tarlaya girmeden sınırından çubuklara baktık. Çoğunda küçücük tomurcuklar belirmişti.

Annem kavak çırpılarına da bakarak :

— Cemal, dedi. Olmaz, tutmaz derler ama bak bağ çubukları da tuttu, kavak çırpıları da.

Buna komşular da şaşıyor, sonra :

— Eeee, diyorlardı. Garip Emine bu. Kuru odunu toprağa soksa kök salar.

O kış köyde epeyce hayvan öldü. Annemin üç beş ineğine birşey olmadı. Bedri Bey bile buna şaşmıştı :

— Emine kızım, sen bu hayvanlarını okuyup üflüyor musun? Maşallah hepsi sağlıklı. Yavrulara da diyecek yok.

Annem gülümsüyordu

— Biz onların yemini, suyunu vermeden, onların tımarını yapıp, yatacakları yerleri temizlemeden, saman serpmeden kendimizi düşünmeyiz. Hayvanlar da bakım ister.

Sahiden de annem hayvanlara çok iyi bakıyordu. Zehra Teyze bir köylü kadın olduğu halde annem kadar hayvanlara sokulamıyordu. Annem her ineği ayrı ayrı adıyla çağırır, her sabah, akşam yoklar, üzerinde kir, toz bırakmazdı. Bazen annem huysuzluk edip tepinen bir ineğe odadan sesleniyor, hay[illegible] durup onun sesini anlıyor ve

— Mööööööö, diye karşılık veriyordu.

Yalnız bizdeki değil, köydeki bütün hayvanlar an-

nemi süsmez, sürünün arasında kalsa birbirlerini iterek kendilerine yol arar, hiç bir zarar vermezlerdi.

Bir pazar günüydü. Herkeste bahar sevinci vardı. Erik çiçekleri uçuyor, kavak fidanları küçücük yapraklarını büyütüyor, kırlar bile yeşilliklerle örtülüyor, su yakınlarında kuş sesleri duyuluyordu.

Bizim ineklerimizin üçü de birer buzağı vermişlerdi. İki dana artık anaçlaşıyordu. On beş koyunun etrafında on beş de yavru koşuşuyordu. Yalnız bu hayvanlara bakmak bile bir insanı bütün gün oyalardı.

Annem daha sonbaharda üzüm bağı olarak ayırdığı yerin sınırlarına kalınca kavak dalları diktirmiş, bunların arasını daha ince dallarla ördürerek hayvanların girmesini engellemek için çit yaptırmıştı.

Komşular, köylüler haber verince biz de gidip baktık. Toprağa çakılan dalların bir çoğu sürmüş, çit boy boy yeşillenmeye başlamıştı. Annem :

— Bunların içinde de tutan olur, diyordu. Şaşılacak birşey yok. Kavak biraz arsız ağaçtır.

Ama fidan olarak dikilen çırpılar yemyeşil olmuşlardı. O pazar bizimle dolaşan ihtiyar öğretmen :

— Emine Hanım, dedi. Bunlara da diyeceğin var mı? Senin gibi çırpı diken çok oldu, çoğu dikildiği gibi kaldı. Seninkiler maşallah yapraklarla donanmış.

Annem :

— Ben baştan savma dikmedim Öğretmenim, dedi. Ben hepsini seve, okşaya, toprağını ufalayıp yerleştirerek diktim. Sonra suladım da. Öyle toprağa soku soku vermedim, yağmuru da beklemedim. Bağ çubukları da kavak çırpıları da bir eksiksiz göverdiler, eh garip kuşun yuvasını Allah yapar.

Eve girmiştik. Annem babamın evine pek zorda kalmazsa girmiyordu. Fakat hafif bir yağmur başlayınca taşlığın kapısını açmış, orada oturmuştuk.

Dışarıdan tatlı bir toprak kokusu geliyordu. Öğ-

retmen Bedri Bey annemin pişirdiği kahveyi ağır ağır içerken :

— Seninkinden haber yok mu? diye sordu.

— Benimki kim? dedi annem. Ahmet mi? İki ay kadar oldu, bir mektup yazmadı.

— Hasta filan olmasın?

— Zannetmem. Son mektubunda garaja verdiklerini, araba yıkadığını, bu arada şoförlük öğrenmeye başladığını yazıyordu. Bu sefer de araba kullanma merakına düşmüş olmalı.

Sonra içini çekerek :

— İstanbul'daki davranışları için ona suç bulmuyorum, dedi. Çocukluk çağlarını saymayın, ama yirmi dört yaşına varmıştı. Birden dünyayı görmeye başladı. Renklere, ışıklara, bağımsızlığa kavuşmuştu. Artık kendisini güdecek bir başkasına ihtiyacı kalmamıştı. Sevindi, hafifledi, bahçeye dalmış bir keçi gibi gördüğü her şeye saldırmaya başladı.

Annem anlatırken kapalı odanın içinden tınnn diye bir ses geldi. Annem :

— Sazın bir teli daha attı, dedi. Galiba hava birden soğuyunca tel gerildi, koptu. Bu sazı buradayken çok severdi. Saatlerce çalmaya uğraşır, bıkmaz, yorulmazdı. Doğrusu epeyce bir şeye benzetti. Hatta giderken bu sazı da götürmek istedi ama ben engel oldum. Bir gün bunu hatırladı da bana: «İyi ki sazı getirmedik Emine, burada rezil olurduk,» demişti. Evet, basit, kasabanın kaba dikişli lacivert elbisesiyle gitmiştik. Bir türlü boyunbağını bağlamak istemezdi, boğulduğunu söylerdi. Sonra, gözleri açılınca çıplak boyunla gezemez oldu.

Annem başını sallıyordu :

— Hastane ve hekim parasından başka hazır para ve satılanların bedeli olarak yarım milyona yakın para yedik. İnsan ekmek yerine para yese iki yıl içinde bitmezdi bunlar. Ama o cahil kafasıyla bir ağalık gös-

terişi yapıyor, şuna buna avuçla para dağıtıyordu. Şimdi biz bu kayıpları kavak çırpılarından, asma çubuklarından, babadan kalma topraklardan bekliyoruz. Bu topraklara para veren olsaydı bu gün onlar da bulunmazdı elinde.

Annemin hakkı vardı. Köyde satılmayan, para etmeyen topraktı. Fakat işte o yıl, harmandan sonra tarlaların ürünü o kadar verimli ve bereketli olmuştu ki, buna annem bile şaşmıştı.

Babamın askerlik süresi bir yıl olunca bir mektup daha aldık. Ayrı ayrı selam ediyor, köyün gözünde tüttüğünü, kışın soğuklarından gözlerinin etkilendiğini, bu yüzden ayaza çıkarmadıklarını, garajda çalıştığını, şimdi ağır araçları kullandığını yazıyor ve :

«Tanrı kısmet ederse ileride traktör gibi, harman makinesi gibi araçları kullanırım,» diyordu. «Burada yol makinelerini de çalıştıranlar var. Hepsini öğrenmeye çalışıyorum.»

Babamın yazısı biraz daha düzelmişti. Öğretmen :

— Baban sana yaklaşıyor Cemal, diyordu. Korkarım seni geçer.

Yine bir gün, babamın evine gitmiştik. Annem duvarda, torbasının içinde asılı duran sazı çıkarttı, kopan telinin yerine yeni bir tel taktı, tellerin uyumunu yaptıktan sonra çalmaya başladı.

Ben babamın saz çaldığını çok az hatırlıyorum. Ama o kadar güzel çalıyor, o kadar güzel sesler çıkartıyordu ki dilimi tutmuş, dinleyip kalmıştım. Benim gibi dinleyen biri daha varmış. Bu, ihtiyar öğretmendi. Kahvesini içmeye gelmiş, ama saz sesini duyunca hiç sesini çıkartmadan dışarıda, taşlıkta bir sandalyeye oturmuştu.

Annem sazı kaldırıp yerine asarken Bedri Bey :

— Ben seni hiç dinlememiştim garip Emine, dedi. Neye kestin kızım?

Annem biraz sıkılmıştı :

— Tel taktım, dedi.

— Senin bu kadar güzel saz çaldığını bilmiyordum. Vallahi dedikleri kadar var Emine. Sen garibin garibisin. Çocukluğundan beri seni tanırım. Tarlaya, çapaya gittiğini, bu arada çok güzel okuduğunu, çocukların en akıllısı olduğunu bilirim, ama senin, bu yalnızlık, bu ağır işler içinde hiç kimsede görmediğim bir üstünlüğün ve inceliğin olduğunu yeni öğreniyorum.

BİR SABAH ANNEM biraz telaşlı olarak uyanmıştı. Kalktı, yatağının içinde, parmaklarını saçlarına daldırarak biraz kımıldamadan durdu. Sonra bana dönerek :

— Cemal, dedi. Baban bugün, yarın geliyor.

— Anne, mektup mu geldi? diye sordum.

— Yok, dedi. Rüyamda gördüm.

Boşuna sevinmiş gibiydim. Harman vaktiydi, bütün köy ekinle, harmanla uğraşıyordu. Dursun Efendi de bizim kalktığımız sırada kapıya gelmiş ve sormuştu :

— Emine Hanım, ekini birkaç gün daha bekletelim mi, yoksa keselim mi?

Annem :

— Ben dün akşam baktım, dedi. Başaklar iyice olmuş. Biraz daha bekletirsek keserken başaklardaki taneler dağılır. Sen hemen ırgatları bu işe koş.

Sonra gülerek :

— Ahmet bugün, bilemedin yarın buradadır, dedi.

İhtiyar çiftçi benim gibi

— Mektup mu aldınız? dedi.

— Hayır, dedi annem. Rüyamda gördüm.

— Her rüya çıkar mı bacım?

— Benim rüyam çıkar.

— Tövbe tövbe, doğru dersin.

Öğretmen de uğradı bize:

— Hayrola Emine kızım, dedi. Ahmet geliyormuş. Tereyağı getirdiği zaman Zile Teyze söylemiş benim komşuya, o da bana söyledi.

Annem hiç şaşırmadan :

— Evet, dedi. Rüyamda gördüm, Ahmet geliyor.

— Yani mektup filan gelmedi de rüyanda gördün!

— Evet.

— Hoş geldi, sefa geldi. Tarlalara gitmiyor musun?

— Dursun Efendi işçinin başında. Ben evde biraz hazırlık yapacağım. Ne de olsa adam gurbetten geliyor. Bir çorba içer artık.

Bedri Öğretmen :

— Emine, bak kızım, dedi. Adam uslanmıştır artık. Fazla kaşını çatma. Bağışlayıver kızım.

Annem içini çekerek :

— Ben bağışladım, dedi. Cahil adamdı, dünyasını şaşırdı. Bundan sonra işiyle gücüyle uğraşacağını sanırım. Şimdi onun evine gidiyorum. Zile Teyze yufka açacak. Ahmet böreği sever.

— Bakıyorum, telgraf almış gibisin Emine. Belki bir kaç gün gecikebilir.

— Bekleriz, ziyan etmez. Hem size birşey diyeyim mi? Ahmet hamur açardı. Onun önüne hamur tahtasını koyardım. Hamuru, oklavayı verirdim. Topak topak koparır, bayağı açar, yufkayı inceltirdi. Anası rahmetli şaşardı bu işe. Ben derdim ki Ahmet elleriyle görüyor.

Babam gideli bu ikinci harmandı. Annemin diktiği kavaklar insan boyuna varmıştı. Asma çubuklarında tek tük üzümler vardı. Bir daha yıla bu kütükler küfe küfe üzüm vereceklerdi.

Annem tarhana çorbasını, tereyağında kızarmış ekmek parçalarını hazırladı, kavurmalı, bol kırmızı biberli bir fasulye pişti ve börek hazırlandı.

— Koş babanı karşıla, dedi.

Babamın evindeydik. Annem

— Zere Teyze, dedi. Sen aralığa su da hazırla, gelip aç acına beklemesin Ahmet. Bir sudan geçsin.

Yatağının üzerine pijama ve iç çamaşırlarını hazırlamıştı.

Güneşin batmasına pek az kalmıştı. Bedri Öğretmen bahçeye gelmiş, havuzun başında oturuyordu. Birden :

— Emine, dedi. Garip Emine, ben senden korktum gayri. Bak biri geliyor, elinde tahta bavul var. Bir asker.

Annem bana

— Koş babanı karşıla, dedi.

Zere Teyze alt dudağını ısırıp

— Emine Hanım kızım, dedi. Ben senden korktum gayri. Ne bildin adamın geleceğini?

Annem kapıya çıktı. Ben babamın boynuna sarıldım. Babam ağlıyordu. Annem ona elini uzatarak yürüyordu.

— Hoş geldin Ahmet. Hemen bir sudan geç, yorgunluğun gider. Bedri beyamca, siz de hemen savuşmayın, yemeği beraber yiyelim.

Biz babamı ağırlarken komşulardan gelenler oluyor, kapıdan bakıp babamı görüyor, sonra birbirlerine:

— Eeee, diyorlardı. Garip Emine bu! Aklına esti mi askerdeki adamı da çeker getirir.

Bütün köy bu genç kadının ermiş olduğuna inanıyordu. Garip Emine ermişti, ama insanlığın en yüksek katına, iyilikle tertemiz bir yürekle ermişti.

— SON —

Çocuk Romanları

KEMALETTİN TUĞCU'nun eserleri,
Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye
Dairesi tarafından okullara tavsiye edilmiştir.
(TEBLİĞLER DERGİSİ, 11.7.1977 No. 1942)

1 — Karanlıkta Bir Çocuk
2 — Evlâtlık
3 — İstanbul Sokakları
4 — Küçük Besleme
5 — Annesizler
6 — Ormandaki İhtiyar
7 — Küçük Sanatçı
8 — Mahallenin Sevgilisi
9 — Bekçibaba
10 — Kız Arkadaşım
11 — Babamın Günahı
12 — Gecekondu Kızı
13 — Kimsesizler
14 — İhtiyar Öğretmen
15 — Kapı Yoldaşları
16 — Deniz Çocuğu
17 — Küçük Göçmen
18 — Üvey Anne
19 — Küskün Çocuklar
20 — Köydeki Evimiz
21 — İhtiyar Dilenci
22 — Oyuncakçı Dede
23 — Dağların Delisi
24 — Dedemin Evi
25 — Ömer'in Rüyası
26 — Koruköy'ün Yetimi
27 — Garip Kuşun Yuvası
28 — Çıkmaz Sokak
29 — Yurt Özlemi
30 — Sütçü Kız
31 — Güngörmüşler
32 — Küçük Balıkçı
33 — Köy Doktoru
34 — Garip Emine
35 — Tekinsiz Ada
36 — Güzin Hala
37 — Gurbet Acıları
38 — Bir Çocuğun Öyküsü
39 — Soylu Çocuk
40 — Öksüz Dilimi
41 — Doktor Anne
42 — Babaların Dönüşü
43 — Yalnız Çocuk
44 — Küçük Kambur
45 — İhtiyar At
46 — Viran Bağ
47 — Babamın Çilesi
48 — Mavi Gözlü Bebek
49 — Küçük Boyacı
50 — Küçük Hanımefendi
51 — İstenmeyen Çocuk
52 — Şımarıklar
53 — Gurbetteki Çocuk
54 — Yalnız Adam
55 — Ayrılık Yılı
56 — Bir Çocuk Düşmanı
57 — Zavallı Annem
58 — Toprak Ana
59 — Köyde Bir Yabancı
60 — Küçük Sürgün

Basıldığı yer Türk Tarih Kurumu Basımevi Ankara 1982

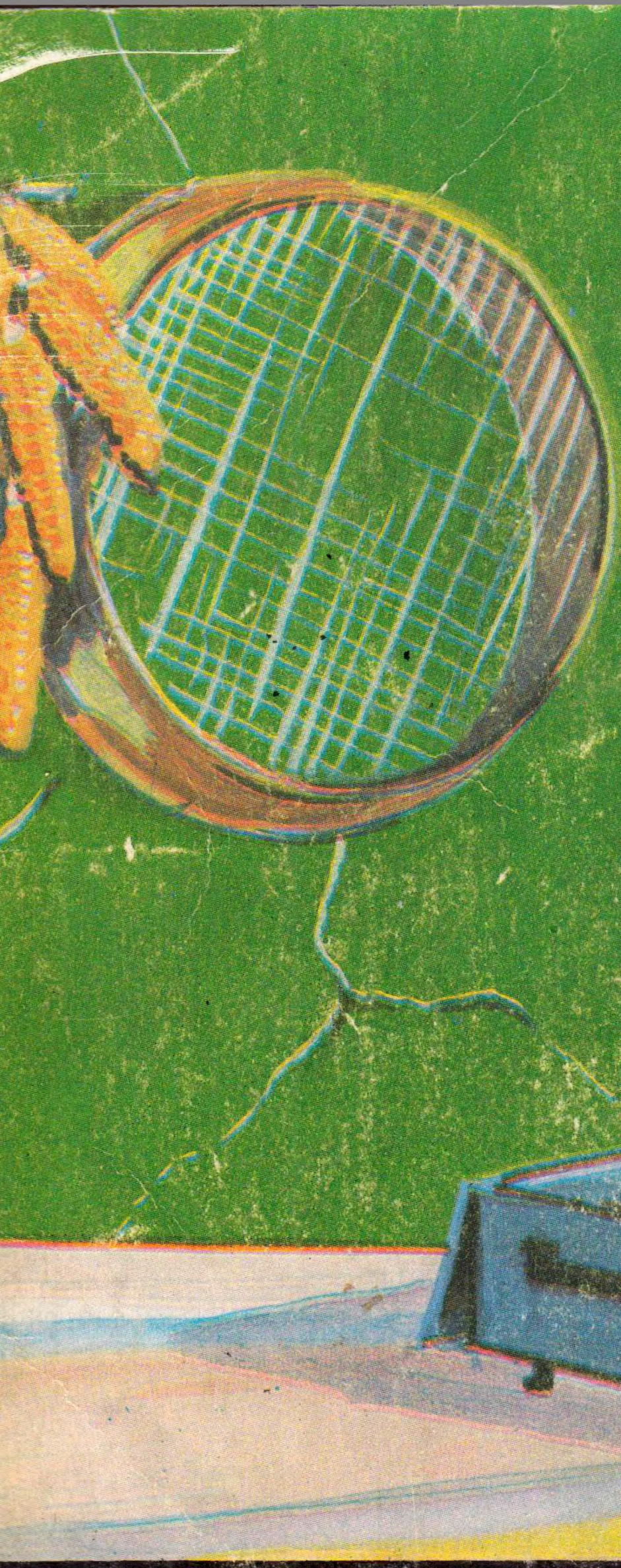

Kemalettin Tuğcu

GARİP EMİNE

34

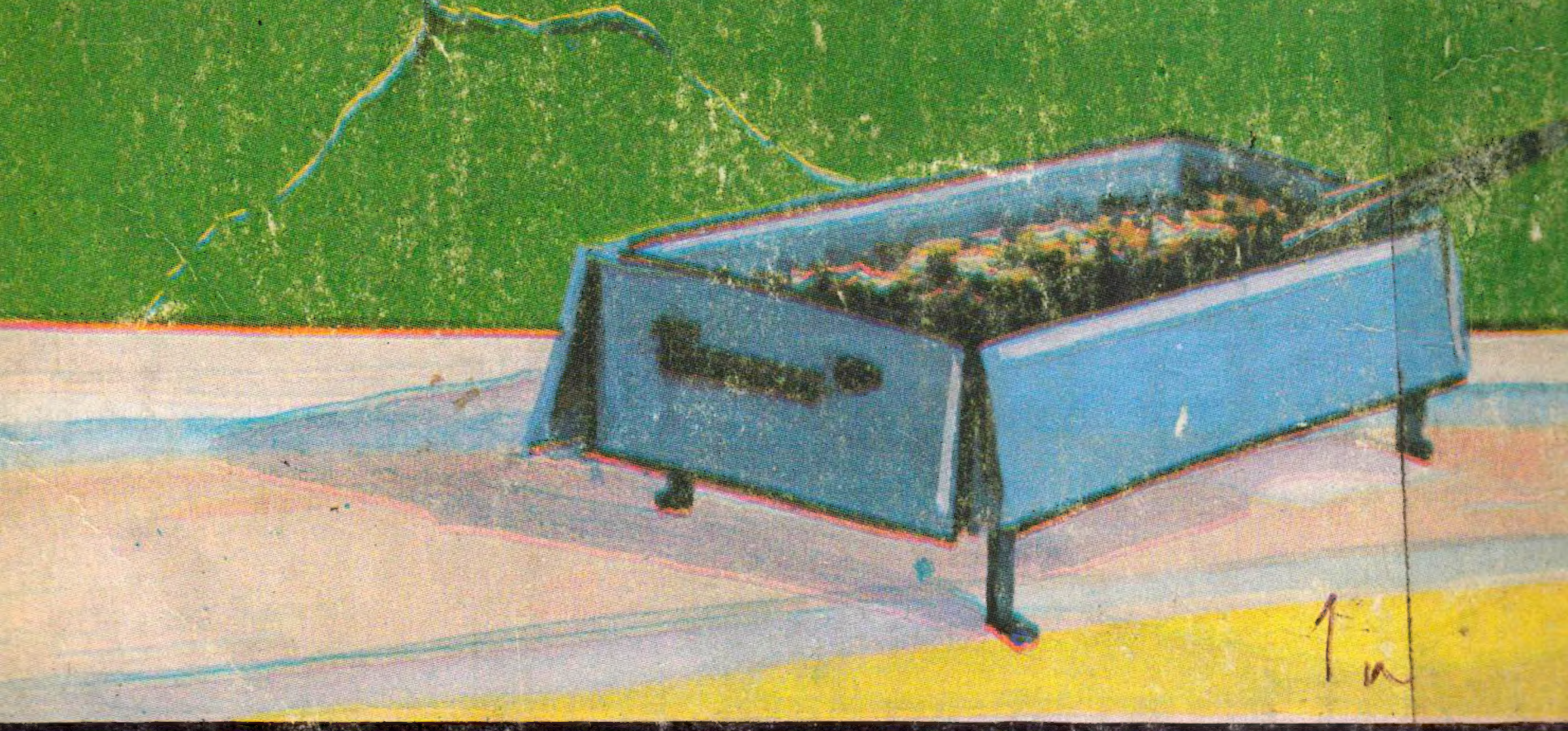

Kurtuluş Yayınları

Lira

ÇOCUK ROMANLARI